

రాళ్ళు - రత్నాలు

[నాటకం]

రచన :

పోకల నరసింహారావు

వ్యయరణ :

ప్రసన్నా ప్రచురణలు
పాలకొల్లు. (W. G.)

ప్రచురణ సం. 1

పేరు : దూపాయిన్నడ

సర్వహక్కులు రచయితవి

అంధ్ర ప్రదేశ్ కాంగ్రెస్ అభ్యుదయ

శ్రీ అల్లూరి సత్యనారాయణరాజు, M. P. గారి

అభిప్రాయము

•

నా మిత్రుడు శ్రీ హోకల నరసింహారావు చిన్ననాటి నుండి రాజకీయ రంగంలో ఏదో ఒక ప్రముఖమైన వాత్ర వహిస్తూనే వచ్చాడు. దేశస్వాతంత్ర్య సముపార్జనా యజ్ఞంలో తనూ ఉత్సాహాన్ని ఉద్వేగాన్ని పొందాడు. తనలాంటి యెందరో యువకుల్ని ఉద్యమాలలోకి లాగాడు. త్యాగాలు చేశాడు, చేయించాడు. చాలా అభ్యుదయ భావాలు కలవాడు. పేదవాళ్ల స్థితిగతుల్ని చూచి సహించలేని స్వభావం. శిరంకు శత్యానికి యెదురుదిగి నిలచే మానసికతత్వం. తన భావాలను వెల్లడించడానికి జంకరు. యిది యితని ప్రత్యేకత. యెంతటి కష్టాలనయినా సహిస్తాడేగాని దాస్యానికి తల వొగ్గడు. కలుపు గోలు తనం కూడా మెండు. పదిమంది యువకులను కూడగట్టు కోగలడు. తను నమ్మిన సిద్ధాంతానికి వాళ్లను తన సహజ ప్రేమతో ఆకర్షిస్తాడు. జాతీయత జీర్ణించిపోయిన వ్యక్తి. వాగ్ధోరణి వున్నది. దీనితోపాటు సాహిత్య జ్ఞానం సంపాదించు కొన్నాడు. కళా రంగంలో కాలుపెట్టాడు. గత ఎన్నికలకు ముందు “పసిడిపంట” అనే పేరుతో చిన్న నాటిక వ్రాశాడు. వ్రాయడమే కాదు - దానిని ప్రదర్శించడంలో తనే ప్రధాన

వారి పరిపాద, పరిపాది ప్రకర్మనా లిచ్చి ప్రేక్షకుల
 స్పృహను కదిపేవారు. వేచూ చూచాను. చాలా
 అనుభవము. ప్రజల చురుకులను చక్కగా నాణీగా చిత్రించే
 శక్తి నామధ్యేయలు కలవాడని వేరు తెచ్చుకున్నాడు. యిప్పుడు
 మరల “నాథు-రచ్చాలు” అనే నాటకం వ్రాశారు. నేను
 చదివాను. చక్కగా వుంది. కైలీ భూమి సులభంగానూ జన
 శాసనాధ్యక్షికి అందుబాటులోనూ వుంది. గ్రామీణ ప్రజల
 నెక్కతెకూ. వారి ఆభివృద్ధికి యీ నాటకం గొప్ప ప్రచార
 నాధనం కాగలదని నా నమ్మిక. పంచవర్ణ ప్రణాళిక ప్రచారా
 నికి ముఖ్యంగా యీ రచన తోడ్పడుతుందని చెప్పగలను.
 మిత్రులు నరిసింహారావు మున్నందు మదిలె మంచి రచనలు
 సాగించగలరని ఆశిస్తున్నాను. ఆంధ్ర మహాజనులు యీ దేశ
 భక్తుని రచనలను యితని సేవలను ఇతోధికంగా వినియోగించు
 కొనగలరని ఆశిస్తున్నాను.

అల్లూరి సత్యనారాయణరాజు,

1—1—56.

మీతో ఒకమాట....

మన దేశానికి స్వతంత్రం, కోట్లాది ప్రజల్లో కొద్దిమంది నిస్వార్థుల త్యాగంవల్లనే వచ్చింది. ఈ స్వతంత్రాన్ని వయోజన ఓటుతో దేశంలోని ప్రతివారికి వెదజల్లినామని సంతృప్తితో సరిపెట్టుకుంటున్నాడు. మన రాజకీయ స్వతంత్రం ప్రతి వ్యక్తికీ వ్యక్తి స్వాతంత్రంగా పరిణేతి చెందడానికి అవసరమైన సామాజిక సంస్కారంతో - సమాజ పురోభివృద్ధి జరగడానికి క్రమమైన ఆలోచన జరగడంలేదు.

దేశంలో సోషలిస్టు సమాజ వ్యవస్థ నిర్మాణ లక్ష్యంతో చట్టబద్ధంగా జరుగుతున్న కృషిని గుర్తించ నిరాకరిస్తూ - కేవలం శ్రామికవర్గ నాయకత్వాన సాయుధ విప్లవం జరిగితే తప్ప సోషలిస్టు సమాజ వ్యవస్థ నిర్మాణం సాధ్యంకాదని మూర్ఖంగా భ్రమించే అతి అతివాదులు - ముందూ వెనుకూ విమర్శనే పరమావధిగా ఎంచి, అతి అతివాద పదజాలం చాటున రంధ్రాన్వేషణ సాగిస్తూ ఆత్మవంచన చేసుకుంటున్నాడు.

కృత త్త

ఈ నాటకమును ప్రస్తావనలో చెప్పుటకు,
అధిక సహాయం చేసిన “నర్సాపురం తాలూకా
కాంగ్రెసు సంఘం” వారికి

ఈ నాటకమునకు, నాతో సహకరించే
పాటలు వ్రాసియిచ్చిన నా మిత్రుడు సహజదుడు
శ్రీ వాసం గోపాలకృష్ణగార్కి

హృదయ పూర్వకంగా.....

గమనిక

ఈ నాటకమును ప్రదర్శించదలచినవారు
నా ప్రాతమూలకమైన అనుమతి లేనిదే ప్రదర్శించ
రాదు.

నా అనుమతి లేకుండా ప్రదర్శించినవారు
నాచే దారుణము చేర్చుటకు బాధ్యులగుదురు.

★ నాటకము ప్రదర్శింపగోరువారు, అనుమతికి
రచయితపేర పాలకొల్లు వ్రాయంతే—

రచయిత

శివరాత్రి	: 10	"	సంక్రాంతి వ్యాకృతము.
మహానవమి	: 11	"	శివరాత్రి తొమ్మిది, ఆదర్శమునకు.
విశాఖ	: 12	"	" ఆర్జును, అతి అతివాది.
కృష్ణ	: 13	"	" శాఖ, అనిరు.
పంచమి	: 14	"	అశ్వమేధము.
మాఘ	: 15	"	విశాఖ పృథ్వీశకు.
శుక్ల	: 16	"	మాఘ శుక్ల, ఆదర్శమునకు.

అంకా వేదకంఠాలు పాఠ్యములు.

కాలం : పర్వమునం.

ప్రదేశం : తెలుగు వాడులోని గ్రామం.

1 వ. రంగము

(హస్తాదిత్యుఁ యోదకు చేకఁగవుల ఘోషించుటయు. దేవతా కర్తవ్యంబులు. దాదయకు, దాదయకువై పుస్తకాలు, కాగితాలు చింపింపి మాటాడుటయు. యాజ్ఞా క్షయిక్ వుంటుంది.) (తెగలేచింది)

రాధ: (చేతలో మనెనతో తల విరబోసుకుని వెంట్రోచి వచ్చింది. తలమవ్వుకుంటూ, కూనిరాని తీర్చింది)

మాప్తు: ప్రేమిలోంచి వచ్చావు. చాలా మాడనిశానాన్నాడు) (రాధ!)

రాధ: (తెచ్చి చూసింది.)

మాప్తు: స్థానుకాగితాలేవి?

రాధ: ఏ: స్థాను?

మాప్తు: అదే - ఆస్థాను. నిన్న తయారుచేయించింది.

రాధ: అంటే?

మాప్తు: అబ్బ! ప్రసూతి శిశుపోషణాలయం స్థాను.

రాధ: మరెక్కడ పెట్టావు?

మాప్తు: అదేనిన్ను అడుగుతూంట.

రాధ: బాధకం తెచ్చుకుంటే దొరుకుతుంది.

మాప్తు: అలాసింగారించుకుంటూ కూర్చోకపోతే కాస్త వెతకరాదూ?

రాధ: బాగానేవుంది. ఎక్కడ పెట్టావో మర్చిపోయి నా మీద విరుచుకు పడతావే? (తానుకూడా వెతుకుతోంది)

(హస్తాదిత్యు, రాధ, దాదయకు సోదరులు, దాదయమీద పుస్తకాలు అంతా పెరికారు. గదంతా చిందర తందరైంది)

మాప్తు: కనబడలేదు !

రాధ: సజ్జాకేమో !

మాప్తు: అవును, వెతుకుతున్నాను.

రాధ: అలా అనిగ్రుత్త అయితే ఏలా ? (కాగితావళి - అల్లుడు - అమ్మ - పిల్ల)

మాప్తు: అలా తాద్యతలేకండా సంచరిస్తావేం ? నీ గదిలో వుండేమో చూడు !

రాధ: న్నాను కాగితం వాగడిలో ఎరుకుంటుంది !

మాప్తు: నన్ను పిలిచావేమో ?

రాధ: నాకివ్వ లేదని చెప్పానుకేమో ? (రిబ్బను వెళ్ళుటోండ్రి)

మాప్తు: అలా ఆడుస్తావేం ? (రిబ్బను లాగి, రాధ.) ఆరిబ్బను గొడవ తిర్వాత చూస్తువుగాని కొంచెం వెతుకు !

రాధ: (నూట్లాడకుండా రిబ్బను ఆల్లుకుంటోంది, కుర్చీలో కూర్చుంది.)

మాప్తు: లే రాధా ! (బిచ్చపట్టుకు లేవదీస్తున్నాను.) కాస్త వెతకమంటూంటే.

రాధ: నువ్వెప్పుడూ ఇంతే. సవస్తువు లెక్కవో వెట్టుకుమిచ్చి పోతుంటావు. నన్ను వెధిస్తుంటావు. (గారంగుడుస్తూ, లోపలకెడుతుంది.)

మాప్తు: (మళ్ళీ వ్రాసుకు వెతుకుతున్నాను.)

రాధ: (ఓ అరటావు కాగితంతో లోపలనుంచి వచ్చింది.)

మాప్తు: చూసావా ? నీ గదిలోవుండేమో చూడమన్నాను.

మానవా? ఏది ఇట్లయిందో! (కాశ్యపంలాళ్ళన్నాడు).

రాధ: ప్లాను కాశ్యపంకాదు.

మాప్తు: పాటలు గానమా? అయితే ప్లానపోయినట్టేరా?
ఇప్పుడేంచేయాలి?

రాధ: మళ్ళీ యింకనన్నులే అన్నయ్యా!

మాప్తు: అది కాదు రాధా! మనమూరిలోడ్ల వారంభించటానికి
యంత్రాదులనున్నాడు ఇర్వాత. అప్పుడు ఈ ప్రమాది
గీతుపోషణాయం ప్లాను చూపిద్దామనుకున్నాను.
ఇప్పుడేంచేయాలి?

రాధ: అం? ఆర్కిత పడతావేమిటన్నయ్యా? ప్లానుగీయించి
తర్వాత చూపించొచ్చు. అయిగా ఇప్పుడు చేసేవాడు
అప్పుడు చేయడా?

మాప్తు: కాగా వేలంది. వెనుకటి కొకాయనకి పరాత్పరుడు
ప్రత్యక్షమై 'వత్సా! శీఘ్రక్రిక మెచ్చాను. ఏంపరాలు
కావాలో కోడుకో.' అన్నాడట. అప్పుడు భక్తుడు
ఏంచేశాడు?

రాధ: వరం కోరుకొంటుంటాడు.

మాప్తు: అలాచేస్తే అసలు కథేముంది? 'ఓదేవదేవా! నాకే
యే పరాలు కావాలో ప్లానుగీసుకుని సిద్ధంగాలేను.
ప్లానుగీసుకున్నాక నువ్వోనిపించినాసరే-నన్నురమ్మం
లే వస్తాను' అన్నాడట.

రాధ: (నవ్వుతుంది)

మాప్త: మంత్రిగారు రోడ్డు ప్రారంభించడానికి మా ప్రాధులను
 స్వాగత్యే, మా ప్రాధుల మేం ప్రసూతి శిశువోపకా
 రయం కట్టుకోవాలండి, అయితే మా కన్నుల స్థాన
 కేసు, పంచవర్ష ప్రణాళిక క్రింద సంకల్పము మీరు
 గ్రాంటు చేయాలండి.

రాధ: అన్నయ్యా! నిన్న స్థానకాగితం స్కూలుకి వెళుతూ
 పెట్టుకెళ్లావుగా?

మాప్త: (హాయిపెన్నిధి దొరికినవానిలా ఆనందపడ్డాడు.)
 ఓ-మాళావా - ఇప్పటికి జ్ఞాపకం వచ్చింది. ఆ...
 వండు పెట్టుకొస్తాను (బయటికి కదలి వెళుతూ అగాడు,
 తేలులు తడుముకున్నాడు.) ఆ తాళాలేరా రాధా?

రాధ: ఎక్కడ పెట్టావు?

మాప్త: (క్రూరుమీదున్న తాళంగుత్తి తీసుకున్నాడు.)
 రోడ్డు ఎక్కొంటు పూర్తి చేసేయ్, నేర్వరగా వస్తాను.

రాధ: అకూడినా నాకు తెమలటంలేదు అన్నయ్యా! ఎన్ని
 సార్లు కూడినా తప్పలొస్తుంటేనే.

మాప్త: ఆ మోహన్ చేత కూడించు! (సమాధానానికి ఎరు
 దు చూడకుండా బయట వెళుతూంటాడు.)

మోహ: (బయటినుంచి వచ్చాడు.)

రాధ: మోహన్ తో చెప్పి వెళ్లు అన్నయ్యా!

మోహ: ఏమిటండీ మాప్తారూ?

మాప్త: ఆ రోడ్డు ఎక్కొంటు పూర్తి చేయ్!

మోహ: సరే - ఆలాగే చేస్తానండి.

మోహన్ : (బయటకెడుతుంటాడు)

మోహన్ : ముఠికారు మూడు గంటలకే వస్తారని మీద
జ్యోగం రండి మాష్టరా !

మోహన్ : ప్లాను కాగితం పట్టుకు ఇప్పుడే వస్తాను. (వెళ్తాడు)

మోహన్ : (క్రాయదుమీద కాగితాలు తీసుకుని కూడికలు
కూడుతున్నాడు) రాధా! కొంచెం మంచి నీళ్లు పట్టా !

రాధ : (బోయకెళ్ళింది.)

మోహన్ : (విద్వరకా బయటకు వినిపించేలా కూడుతుంటాడు)

రాధ : (కుడిచేతి పట్టుకొస్తుంది.) పాపం - నాలుగు పేజీలు
కూడేటప్పటికే అలిసిపోయావే!

మోహన్ : (గ్లాసు తీసుకుని రెండు గుక్కలు తాగి) సుఖమారిని
నీవు అలిసిపోతావు గాని...

రాధ : నేను సుఖమారిని నీతో చెప్పానా?

మోహన్ : అం సుఖమారంగా, లేత గులాబి పువ్వులా నువ్వు
కనిపిస్తుంటే...

రాధ : మతిపోయి మంచి నీళ్లు కావలిసావా? (కిలకిలా
నవ్వింది)

మోహన్ : పాపం.

రాధ : ఏ?

మోహన్ : (ఎడంచేతిలో కాగితాలున్నాయి. కుడిచేతిలో పెన్సిల్
లుంది. లేచాడు) ఈ సాంకర్యాన్ని ఇలా పాడుచేశావే!

రాధ : (ఆశ్చర్యంగా) ఏమిటి?

మోహన్ : (పెన్సిలుతో పాపిడి సరిదిద్దబోయాడు.)

రాధ : (ద్రాక్షమీనున్న అద్దంతీసి ముఖం గూసుకుంది.
మోహన్ వంక చూసి చిరునవ్వు నవ్వింది.)

మోహన్ : నీవలా నవ్వుకూంటే ఎన్ని బాధలతో జీవించే ప్రాణి
అయినా కలిగిపోతుంది. ఆ ఆనందంలో ఎంత కాల
మెనా.....

రాధ : బడేగా పొగడుతున్నావే?

మోహన్ : కాదురాధా!

రాధ : అదికాదు, ముందు కూడికలు.

మోహన్ : అవును కూడికలు. (శర్పిలో కూర్చుని కూడికలు
మొదలుపెట్టాడు.)

రాధ : (వెళ్లి వయ్యారంగా పడకకుర్చీలో కూర్చుంది.)

మోహన్ : (బిగ్గరగా కూడుతున్నాడు.)

రాధ : అబ్బబ్బ! కొంచెం లోపలకూడుదూ! (చేతులుమూసు
కుంటుంది)

మోహన్ : ఓ-దేవిగాడికి అంకెలనే ఆయుధాలయొక్క శస్త్రాలు...

రాధ : ఎప్పట్నుంచి దేవిగాడు!

మోహన్ : మన క్కాపలసినప్పట్నుంచి.

రాధ : అంటే?

మోహన్ : అంతే.....

రాధ : (ఏదో మాట్లాడబోయింది.)

మోహన్ : (తననోటికి చేయి అడ్డంగాపెట్టుకుని) మ్! (శ్వర
త్వరగా నోట్లోనే కూడుకుంటున్నాడు.)

రాధ : (నవ్వుకుంటూ లోపలకెళ్లింది. ఇంట్లోంచి హార్మోనియం తీసుకువచ్చింది. కుర్చీలో కూర్చుంది. వట్ల హార్మోనియం పెట్టుకుంది. హార్మోనియం వాయిస్తోంది.)
మోహ : (అనందంగా వింటున్నాడు) చంపేశావ్, (కుర్చీలోంచి లేచాడు.)

రాధ : ఏమిటి? (అంటూ హార్మోనియం ఆపింది.)
మోహ : వెళ్లి హార్మోనియం తీసుకున్నాడు. తనకుర్చీలో కూర్చుని వట్ల హార్మోనియం పెట్టుకు వాయిస్తున్నాడు)
రాధా! ఏదైతే నా నవ్వాడు పట్టే చూడు! దీనికి కట్టాలి!
రాధ : ఏం- అది మెట్లో వేసుకుని వీధిగాయకడిలా బయల్దేరు తావా?

మోహ : నీవు వీధిగాయకివై తే...

రాధ : ఊ, బాగా నేవుంది.

మోహ : హానీ, నీటినీ ఓటియ్యి!

రాధ : ఓనీ? (నవ్వుతుంది.)

మోహ : నువ్వు పాడుతూంటే వెనకాల నే హార్మోనియం వాయిస్తూంటే ప్రేక్షకులు జిల్ అయిపోవలసిందే. నీ గానసుధామృతంలో మంత్రిగారు మైమరచి...

రాధ : మైమరచి?

మోహ : అందుకే నీటినీ ఇలాయియ్యి!

రాధ : ఏయ్ మోహాన్!

మోహ : (కుర్చీమీదున్న తుండుగుడ్డతీసి కట్టాడు. మెట్లో వేసుకున్నాడు. వాయింఛటం ప్రారంభించాడు.)

రాధ : (పాట ప్రారంభించింది.)

(రాధ మోహన్ల పాట)

అంధులమే జై ఆంధ్ర వీరులమ్.

విద్యయు సాఖ్యము తీర్చిదిద్దె నభ్యాసమ్.

విభ్యాతిగాంచిన వీరులమ్ - ఆంధ్రా వీరులమ్ (ఆంధ్ర)

అరచలనాయువు ఖగోళ తేజమ్

అనంగిసంపద అపూర్వ సాఖ్యమ్.

అంజనకుండిగ పాదగ భాగ్యమ్

నమరాధర్మమ్ నమకూడుస్తామ్.

||ఆంధ్ర||

కన్యకానికి ముష్టివానికి

సమష్టిసుఖములు కలిగిస్తామ్.

బక్కరైతుకు హక్కులు తెస్తామ్.

చక్కనిపాలన నాగిస్తామ్.

||ఆంధ్ర||

చిరతరాలగా యుగయుగాలగా

స్వస్తి సాఖ్యములు సృష్టిస్తామ్

||ఆంధ్ర||

విశ్వ: (బయటనుంచి వస్తాడు. చప్పట్లుచరిచాడు.) ఓహో -

ఏం గానసుధాప్రవాహం. అమోఘం - అద్భుతం.

మోహ: ఎప్పుడు బావా రావటం? (హాస్యోనియం ప్రక్కను

వెళ్ళాడు.)

విశ్వ: ఇప్పుడే రావటం. మన ఇంటికగ్గర్నూంచి ఎకాఎకీని

ఇక్కడికే వస్తున్నాను. రాధాదేవిగారూ! అమో

ఘం గానాడారు. అద్భుతిగా అభినయించారు. ఆ ఫేస్

యల్ ఎక్స్ప్రెషన్స్ (Facial Expressions) ఓహో!

రాధ: నా పేరు రాధాదేవి కాదండీ. రాధ.

విశ్వ : మీయిప్పు, మీదేపైతే ఆ పేరుతో విలువకాదు.
నాకభ్యంతరంలేదు. ఆ మిస్ రాధా!

రాధ : కాద అంటి సరిపోతుంది.

విశ్వ : చంపేశారు, అలానే కానివ్వండి.

రాధ : కూర్చోండి!

విశ్వ : ఓ - అలాగే కూర్చుంటాను. ఆ బావా! మీరాన్న
నీకోసం ఎదురుచూస్తున్నాడు, మీనాకడు పోయ్యడు
పంపిడ్డమవుతున్నాడు, నేనే స్వయంగా కలుస్తాను.
మాష్టాన్ని కలుసుకున్నట్టావుంటుంది. కాథాదేవిగారిని
చూసినట్టావుంటుంది, నిన్ను పిల్చిపట్టావుంటుంది.

మోహ : (వెనుతూ వాచిలో తైలమాసుకుని) భోజనానికి
పైమైంది.

విశ్వ : ఆ, అది మనం పూర్తిచేసే వచ్చాం.

మోహ : బావా! మీరుకూడా వస్తారా?

విశ్వ : నా, నా, మీరు వెళ్లండి. నేనిక్కడ కూర్చుంటా
రోచ్చాక మాట్లాడి....

మోహ : వస్తా బావా! (వెనుతూ) రాధా! (వెళ్లాడు)

రాధ : మంచినిల్లు తీసుకుంటారా?

విశ్వ : అక్కర్లేదు. గ్రామంనిండా రోడ్లు బ్రక్కండంగా
పోశారే?

రాధ : ప్రజలందరూ కప్పపడి పనిచేశారు కావలసిరోడ్లన్నీ
వేసుకోవడం జరిగింది.

విశ్వ : చంపేశారు. ఇదంతా మాష్టారి కృషి అనీ- ఆ ఆదర్శ జీవితం క్క- ప్రయత్నం అని ప్రజలంతా ఘోష పెడు తూంటే- నోనో- ఆనందిస్తూంటే...

రాధ : ఒక్క మనిషి వల్ల అయ్యేదేముంది? గవర్నమెంటు ఏడువేలు ఇచ్చింది. మూడున్నరవేలు పంచాయితీ, మిగిలింది ప్రజలు శ్రమదానం చేశారు.

విశ్వ : ఓ- అల్లాగా?

రాధ : మన గ్రామాల్ని మనమే బాగుచేసుకునే ఒకనూతన శకం నేడు ఆరంభమైంది. ఇది మనదేశానికే శుభోదయం.

విశ్వ : ఎంత అందంగా మాట్లాడారు? మీనిశాలమైన మాటల మధుగున బూడ్చి వా స్వార్థాన్ని ఎంతచక్కగా కప్పిపుచ్చారు?

రాధ : కప్పిపుచ్చానా!

విశ్వ : అవును. కూలివాళ్ళ శ్రమతో నిర్మితమైన ఈరోడ్డు పైన శివరామయ్యగారి కారు తిగొచ్చు లేదా మా మోహన్ రావులాంటివాళ్ళు మోబారు పై కిళ్ళలో పికార్లు కొట్టొచ్చు.

రాధ : అయితే రోడ్లే అక్కర్లేదంటారా?

విశ్వ : అనను. కాని ఆరోడ్లుకోసం శ్రమదానం చేయటానికి కూలివాళ్ళకునిమిత్తం లేదంటాను. ఏం? శివరామయ్యగారు వారికొడుకులు తట్టలేత్తి రోడ్లువెయ్య

రామా! రోజుకు 1-8-0 కూలితెచ్చుకుని కడుపు నింపుకునే కూలివాడికడుపు కొట్టవద్దంటాను. అమాయకుల్ని చేసి వాళ్ళను పొగడి వాళ్ళచేత వెట్టిచాకిరి చేయించవద్దంటాను. కష్టజీవుల శ్రమతో బూర్జువాలకు పట్టాభిషేకం కట్టవద్దంటాను.

రాధ: అయితే వాసేనొడ్లన్నీ బూర్జువాలకే ఇచ్చి కూలివాడికి వడిచే హక్కు లేకుండా చేయాలని మీసంకల్పమా? ఆం విశ్వపతిగారూ! మీరు వర్గవిభజనచేసి బూర్జువాలకు హక్కు ఇచ్చేస్తున్నారు.

విశ్వ : చంపేశారు. మీకింకా అర్థంకా లేదన్నమాట? అయితే చెప్తా వింటే! పరాయిసామ్రాజ్యవాదులుమనల్ని ఘోరంగా పరిసాలించారు.

రాధ: అది అందరకూ తెలుసు.

విశ్వ : ఆ ఇనపపిడికిలినుంచి బయటపడి ప్రజలు అధికారాన్ని హస్తగతం చేసుకున్నారు.

రాధ: ఆ విషయంకూడా తెలుసు.

విశ్వ : మీరడ్డురాకండి! తెల్లదొరతనం పోయింది. నల్లప్రభువులు వచ్చారు. ప్రజానీకాన్ని దోచుకుంటున్నారు. అందుకు ప్రభుత్వం సహాయపడుతోంది. మీరు... (భుజంపై చెయ్యేశాడు. కంగారుగ తీశాడు)

రాధ: (నిర్లిప్తంగాచూసింది.)

విశ్వ : అ... కాదు, మీ అన్నగారు అంటే మాష్టాజువరో
 తుంగా సహాయపడుతున్నారు, కాదు ప్రత్యక్షంగానే
 సహాయపడుతున్నారు. ఇది మహాఘోరం-అన్యాయం
 రాధ: ఆ దేశ వనకుండా అసలు విషయమేమిటో చెప్పండి !

విశ్వ : చల్లా అడిగారు బాగుంది మిస్ రాధాదేవీ !

రాధ : కాదు రాధ.

విశ్వ : రియస్, రాధా! వినండి! ఆకలి, దరిద్రం, శోకంతో
 విండిన యీదేశాన్ని రత్నాల సీమగా మారుస్తామని
 యీనాటి పాలకవర్గం ప్రజల ఓట్లు మళ్ళీ గుంజుకుని
 ఆధికారాన్ని హస్తగతం చేసుకుంది. అలాచేయ
 లేదు సరికదా అజ్ఞానాంధకారంలో ఆకలితో అల
 మటించే ప్రజానీకంచేత పంచవర్ష ప్రణాళిక పేరిట
 వెట్టిచేయిస్తున్నారా అంటే దాన్ని మాష్టాడు బల
 పరుస్తున్నారా అంటే ఏ ప్రజాస్వామికవాది చూచి
 సహిస్తాడు?

రాధ : మీరు పొరబడుతున్నారు.

విశ్వ : చంపేశారు.

రాధ : ప్రజలంతా తమిష్టమొచ్చినవారికి - మీకిష్టములేని
 వారికి-ఓట్లు ఇచ్చారు. వారేగద్దెకెక్కారు. ఇందులో
 అన్యాయం, అక్రమం ప్రజలకేముంది?

విశ్వ : నేనుండన్నానా !

రాధ: మీరడ్డు రాకండి. వినండి !

విశ్వ : ఓయస్.

రాధ : ఆగండి! ప్రజలంతా పంచవర్ష ప్రణాళికను బలపరుస్తూ శ్రమ దానంచేస్తూంటే దానికి మీరు చాలా మంచిపేరుపెట్టారు. వెట్టి అట వెట్టి ప్రభుత్వాన్ని తిట్టటం తప్ప మీకు వేరే కార్యక్రమంలేదు.

విశ్వ : నేను ప్రభుత్వాన్ని తిట్టారా?

రాధ : అది విమర్శించబోయాడు. ప్రజలంతా హృదయపూర్వకంగా సహకరిస్తూంటే మీరు ప్రజల అక్షానాన్ని చూసి అన్నయ్య ఉపయోగించుకున్నాడు. ద్రోహం చేశాడు అంటారేం?

విశ్వ : అంటాను, తప్పకుండా అంటాను. పూటకు గతిలేని కూలివాణ్ణి పునర్నిర్మాణం పేరిట, త్యాగం పేరిట మాట్టాడు అన్యాయం చేస్తూంటే, ఈ కిష్టనవాతా సరణంపై నీళ్లుచల్లుతూంటే.....

పంతు : (వీధిలోంచి వస్తాడు.) తథాస్తు ఆ విషయం తేల్చుకుందామనే వచ్చాను. (విశ్వపతినిచూశాడు.) ఏమిటీ శివరామయ్యగారి అల్లుడుగారుకూడా ఇక్కడే వున్నారే?

రాధ : వుండకూడదా?

పంతు : ఎంతమాటన్నావు రాధమ్మతల్లీ? విశ్వపతిగారా-రాజకీయదురంధుడు. ఇంతటి ప్రభుత్వాన్ని తన వాక్రభవంతో అదరగొట్టేస్తూంటే...అవునుగాని

విశ్వపతిబాబూ! ఎప్పుడొచ్చారు! తమసతీమణి, పితృ
దేవులువగైరా కుశలమేకదా?

విశ్వ : ఎవ్విరిథింగ్ ఓ. కె. (Every thing O. K.)

రాధ : (నవ్వి) పంతులుగారికి.....

పంతు : అదేనమ్మా రాధమ్మ తల్లీ! అర్ధంకాలేదు. యీహుణ
భావవ్రంది చూశావా?

రాధ : చూడలేదు. వింటున్నా.

పంతు : ఇంతకీ ఆవిషయం.....

విశ్వ : అండరూ సజీవులు, సుఖంబు.

పంతు : అంతా భగవద్విలాసం.

విశ్వ : నాన్నెన్ను, పంతులుగారూ! యీ మోడరన్ ఇండి
యాలో అక్రమం రాజ్యంచేస్తోంది. అన్యాయం పరి
పాలిస్తోంది. పాతభావాలు పైకొచ్చి కొత్తభావాలను
నాశనం చేయాలని చూస్తున్నాయి.

పంతు : తథాస్తు. వరహాఖరీదుచేసే మాటన్నారు. పాత
వాణ్ని - ఈ గ్రామంలో అనాదినుంచీ మాతాత
తండ్రులే కవుళ్లు, కదపాలు వ్రాసేవారు.

విశ్వ : కాదనేవాల్లేవరూ లేరూ?

రాధ : ఆలావుంటే.....

పంతు : థంకా బజాయించి చెప్తాను. కాని విశ్వపతిబాబూ!
ఈ మాష్టారికేమిటి చెప్పి! ప్రజాసేవ అంటాడు.
నాకభ్యంతరం లేదు. పోనీడబ్బు తింటాడా అంటే

తినడు. నాకడ్డొస్తాడేమిటయ్యా? నేనాసే కన్నులు
కదపాలు అతను వ్రాస్తాడేమిటి?

రాధ : ప్రజలకు సహకారం చేయడం తప్పంటారాపంతులు
గారూ?

పంతు : ఎందుకంటాను? నావృత్తి కష్టరావద్దంటాను. విశ్వ
పతి బాబూ విన్నావా? నేలిటిగెంటువట.

రాధ : విశ్వపతి గారూ!

విశ్వ : ఆ ఏమిటి రాధాదేవిగారూ?

రాధ : యీపంతులుగారికే అధికారముంటే యీగ్రామాన్ని
నాశనం చేసేవాడు. బట్టతలకీ, మోకాలికీ ముడసే
రకం.

పంతు : పెద్దవాణ్ని. అంతమాటంటున్నావు. కళ్లుపోతాయి.
లెంపలేసుకో!

రాధ : మీపాడుబుద్ధి మార్చుకోకపోతే ప్రజలే లెంపలేస్తారు.

మాప్త : (వీధిలోంచి వచ్చాడు)

పంతు : మాప్తగురూ! చూశారా - నోటికొర మాటాస్తే
అంతమాటేనా అనటం? మంత్రసాని పరీక్షప్యాస
య్యాను కదా అని నీదెల్లెలు విరగబడుతూండయ్యా!

మాప్త : మిమ్మల్నేమంది?

విశ్వ : రాధాదేవి! నేను మిమ్మల్ని హృదయపూర్వకంగా
అభినందిస్తున్నాను.

మాప్త: విశ్వపతీ! నమయానికి మీరు వచ్చాను. ఈ రోజుండి!
పంతులుగారూ! వెంకయ్య దగ్గర పదిరూపాయలు
స్తాంపులు తీసుకువస్తానని తీసుకున్నారట?

పంతు: ఆకాదూ? అబద్ధమాడతాడని నేను మొదటే అను
కున్నాను. పదిరూపాయల స్తాంపులు అప్పుతాయీ
అన్నాను. నన్ను పెట్టుబడి పెట్టమన్నాడు. నావల్ల
కాదూ అన్నాను. పదిరూపాయలు నేను అపహరిం
చానని పెద్దమనుషులతోటి - అదే - మీతోటి చెపు
తాడా? అదేమిటో ఇప్పుడే తెగేసి తేల్చుకుంటాను.
(బయటికి కదిలి వెళ్ళబోతాడు)

రాధ : తిథాస్తు

పంతు: ఆ త-థా-(కోపంగా చూశాడు. వెళ్ళిపోయాడు)

రాధ : (నవ్వుతుంది)

మాప్త: రాధా! ఎంత చెడ్డా పెద్దవాళ్ళని అలాగేలిచేయటం
మంచిది కాదమ్మా.

విశ్వ : పంతులుగారిని చూస్తే నవ్వుబుద్ధేస్తుందిలే.

రాధ: (లోపల కెళ్ళింది.)

మాప్త: పట్టణవాసాల్లో ఇటువంటి పంతుళ్లు కనుపించరు.
పల్లెల్లో ఇటువంటి పంతుళ్లు పెత్తనాలు...

విశ్వ : ఆయన దేముందిలేండి. మిమ్మల్లో విషయం ఉండగాలని..

మాప్త: అడగండి!

విశ్వ : పంచవర్ష ప్రణాళిక వల్ల ప్రజల కేమైనా లాభముందా?

మాప్ట: ఉపయోగించుకంటేవుంది. లేకపోతేలేదు.

విశ్వ : అయితే తాబేలునడక అంటారు ?

మాప్ట: అదిమనల్నిబట్టే వుంటుంది. కళ్లుండి కాగజాకాంతిని చూడలేకపోతే ఎవ్వరూ ఏంచేయలేదు... శ్వాతంత్రం పచ్చాక వైనా రెపరెపలాడుతూ ఎలా అభిప్రయి అవుతోంది? రష్యా ఎంతశ్రమపడి తనదేశాన్ని విస్మించుకుంది? మనదేశాన్ని మనం విస్మించుకొనే దానికి దీనిలో వాదాలు, వంతులు లేవదీస్తారే ?

విశ్వ : చంపేశారు. అయితే పంచవర్ష ప్రణాళికను నేనర్థం చేసుకోలేదని మీరంటున్నారు.

మాప్ట: కాదు. అర్థంచేసుకోటానికి మీరు ప్రయత్నించలేదని, చేసుకున్న మీరంగీకరించరని, ఎక్కడో మీరూహించే ఊహాసాధాలు, మీస్మృతిపథంలో మెరిసే స్వప్నాలు సఫలం కావాలని ప్రయత్నిస్తున్నారని నేనంటున్నాను. మీరనుకునే దూరతీరాల్లోని ఓడ ఈ తీరంచేరదని గుర్తించమని కోరుతున్నాను.

రాధ : (ఇంట్లోంచివచ్చింది. చేతిలో రెండు కాఫీ గ్లాసులున్నాయి)

విశ్వ : మీరు భ్రమపడుతున్నారు. వున్నదానితోనే సరి పుచ్చుకోవాలనుకుంటున్నారు.

రాధ : సరిపుచ్చుకోక చేసేదేమీలేదు. కాఫీ త్రాగండి!

విశ్వ : చంపేశాడు. (నవ్వుతూ కాఫీగ్లాసు తీసుకున్నాడు.)

మాప్తు: బాలారిష్టాలు నడచి యీనాటికి ప్రభుత్వం ఒక స్థితికి వచ్చింది. పంచవర్ష ప్రణాళికను చేబట్టింది. ఎన్నో ప్రాజెక్టులు కట్టింది. కర్మాగారాలు నిర్మించింది. రహదారులు, రైల్వేలొడ్లు ఏర్పరచింది. తిండికరువు తీర్చింది. ఇక గ్రామాల్లో రోడ్లు, వైద్యాలయాలు, విద్యాశాలలు, మరుగుదొడ్లు, నీటిసౌకర్యం ఇవేకదా ఏ ప్రభుత్వమైనా ప్రజలకు సమకూర్చవలసింది? అందుకే పంచవర్ష ప్రణాళిక. ప్రభుత్వం సగం డబ్బు ఇస్తుంది. మిగిలినదాంట్లో సగం ఎంచాయితీ. మిగిలింది ప్రజలు శ్రమదానంచేయాలి.

విశ్వ : చంపేశాడు. దీనివల్ల సోషలిజం రాదండీ.

మాప్తు: సోషలిజానికి పురోగమించాలనే ఈనాటి ప్రయత్నం. అందుకే పంచవర్ష ప్రణాళిక.

వీర : (బయటినుంచి వచ్చాడు)

విశ్వ : హుం పంచవర్ష ప్రణాళిక. ఏమిటండీ సోషలిజం. అవడిసోషలిజం. ఆముడంబాడీ, నాన్నెన్ను, మంత్రాలకు చింతకాయలు తాల్తాయా? ధర్మప్రబోధంతో హృదయపరివర్తన జరుగుతుందా?

మాప్తు: జరుగుతుండండీ.

వీర : అదేమన్నా జరిగిచచ్చేయవ్వారమా ఏమనాన్నా?

రాధ: జరుగుతుంది వీరయ్యా. మనమంతా కష్టపడి కృషి చేస్తే జరుగుతుంది, కాఫీతీసుకో! (గ్లాసు అందివ్వబోతుంది.)

వీర : నాకెందుకులే అమ్మా?

మాప్త : పరవాలేదు తీసుకో వీరయ్యా!

వీర : (గ్లాసుతీసుకు త్రాగాడు)

విశ్వ : ఏం వీరయ్యా! నువ్వీలా వచ్చావు!

వీర : చిన్నమ్మగారు మిమ్మల్ని దగ్గరుండి తీసుకురమ్మన్నారు.

రాధ : మీ అయ్యగారి నెవరైనా ఎత్తుకుపోతారా?

విశ్వ : కాఫీతాగనుగా, తర్వాత వస్తాను వెళ్లు!

వీర : అమ్మగారు అదే అన్నారు, అదేం జరిగి చచ్చేయవ్వా
రంకాదూ అన్నా, కాదు బాకీగాడ్డలా దగ్గరుండి
తీసుకురా అన్నాడు, మీరు వత్తారా నేవెళ్తాను.
లేదా నేనూ ఇక్కడే కూకుంటాను.

విశ్వ : చంపేశావు, ఎద వెడదాం, (కుర్చీలోంచి లేచాడు)
మాప్తారూ! వస్తాను, గాధాదేవి!

రాధ : నాపేరు రాధ.

విశ్వ : చంపేశాడు.

వీర : (బయటికెళ్లాడు.)

మాప్త : మూడు గంటలకి రోడ్డు ప్రారంభోత్సవం జరుగు
తుంది, ప్లాసుగు మిసిస్ట్రొస్తున్నారు, మీరు కూడా
టైంకి తిప్పుకుండా రండి!

విశ్వ : నేనా? రావటమా? చంపేశాడు, అది మనవల్ల
కాదు.

రాధ : ఏం - ఎందుకని?

విశ్వ : అదేగాదు కాబట్టి మొఖమాటం లేకుండా చెపుతున్నాను. యీ బూర్జువామంత్రివర్గాన్ని, పెట్టుబడిదారీ ఏజంట్లుని, కార్మికవర్గ వ్యతిరేకుల్ని నేను గౌరవించటం కల్లోమాట. మీకు దేశభక్తి వుంటే యీ మంత్రివర్గాన్ని, అదిచేసే చేతల్ని వ్యతిరేకించండి ! నేనుపట్టుకు దీన్ని సహించను. ఈ వెట్టి చాకిరిని వ్యతిరేకించి తీరుతాను.

రాధ : నల్లజండాలు ప్రదర్శనం ఏర్పాటుచేస్తారా !

వీర : (వీధిలోంచివచ్చి) ఇదేమన్నా జర్నీ సచ్చేయవ్వారమా అని నేనన్నాను. కాని చిన్నమ్మగారు.....

విశ్వ : చంపేశావు. పద. వస్తా. (బయటకిడ్లరూ వెళ్లారు.)

మాప్త : విశ్వపతిలాంటి ఘనులింకా దేశంలో వున్నాడు.

రాధ : ప్రజలెన్నుకున్న ప్రభుత్వంపట్ల అంత నిర్లక్ష్యంగా వున్నాడు.

మాప్త : తననుకున్న కార్మికవర్గ ప్రభుత్వం ఆయనకురాలేదు. అందుకు ఆయనకుదుర్గ, సరే - దానికేంటే. ఇటు వట్టివాళ్లు కొందరు వుంటూనే వుంటారు. ఈప్లాను. (కాగితం తీశాడు)

రాధ : (ప్లాను పఠికిస్తుంది) ఫోర్ బెడ్సు కదూ అన్నయా ? ఇది ఆపరేషన్ రూం. ఇది డాక్టర్స్ రూం. ఇది వెయిటింగు హాలు. బాగుండన్నయ్యా !

శివ : (వీధిలోంచి వస్తూ) మాప్టారూ !

మాప్త : రండి శివరామయ్యగారూ !

రాధ : చూడు మామయ్యా ! ప్రసూతి శిశుహావనాలయం
ప్లాను, ఫోర్ బెక్సు, ఆపరేషన్ రూం, డాక్టర్స్ రూం.
(ప్లానులో చూపిస్తోంది)

శివ : బాగుంది కోడలుపిల్లా !

రాధ : చూడు నెల్లో పూర్తి చేసేయాలి మామయ్యా !

శివ : శాంక్షన్ కానియ్యి !

మాప్త : మంత్రిగారితో మనం యీ విషయం గట్టిగా
మాట్లాడి.....

శివ : ఆ మాట్లాడిదాం.

రాధ : శంకుస్థాపన ఎవరు చేస్తారు ?

శివ : మాకోడలుపిల్ల చేస్తుంది.

మాప్త : ఆలూలేదు సూలూలేదు కొడుకు పేరు సోమలి : గంటట

శివ : మామ్మరూ ! మనవూరంతా ఒక్కటిగా నిలిస్తే ఏపని
నైనా సాధించగలమనే ధైర్యం ఈనాటికి నాకు కలి
గింది.

మాప్త : మీకృషివల్లే ఇదంతా జరిగింది.

రాధ : మా మామగారు మా మంచివారు. (రాగంతోస్తుంది)

శివ : (నవ్వుకుని) ఉండు కోడలుపిల్లా ! వచ్చే ముహూర్తా
లలో చూడు ముళ్లువేయించి.....

రాధ : పో మామయ్యా ! ఎప్పుడూ పెళ్లిగొడవే.

(అందరూ నవ్వుకున్నారు)

మోహ : (వీధిలోంచివచ్చి) నాన్నా ! మీరు నాకోసం
కబురు పెట్టారట ?

శివ : లేదే ?

మోహ : బావ చెప్పాడు. బావ చెప్పాడు.

వీర : (బయటినుంచివచ్చి) ఇదేమన్నా జరిగి చచ్చేయవ్వా
రమా ఏమన్నానా ?

శివ : ఏమిటా ?

వీర : అదేదొరా ! పెసిడెంటుగారు మీతో చెప్పమన్నారు.
ఎవరో రోడ్డుమంత్రిగారు వస్తున్నారంట. ఊరేగింపు
లెగ్గొట్టినారు. మిమ్మల్ని అండగిరి ఏకండిగా వచ్చేయ
మన్నారు.

పంతు : (వీధిలోంచివచ్చి) శివరామయ్యగారూ ! మీరింకా
ఇక్కడే వున్నారా ?

శివ : అఁ వస్తున్నాం.

బయట : బోలో స్వతంత్ర భారత్ కీ జై !

పునర్నిర్మాణానికి అందరూ-పూనుకోవాలి !

శ్రమదానం చేయాలి !

భూదానోద్యమం వర్ధిల్లాలి ?

మావ్వు : అదిగో పూరేగింపు ప్రారంభించారు పదండివెడదాం !

పంతు : తథాస్తు పదండి !

(బయట పాట మొదలు పెట్టారు)

లెమ్ముసోదరా బిరానరమ్ము సోదరా !

(అందరూ బయట కెళ్లారు)

మోహ : (ఈర్ష్యానియం తీసుకు మెళ్లో వేసుకు వాయిస్తున్నాడు)

రాధ : (పాడుకుంటూ లోపలనుంచి వచ్చింది)

లెమ్ము సోదరా ! బిరానరమ్ము సోదరా !

తెల్లదొరలు మనరాజ్యం

కొల్లగొట్టి గుల్లచేసె

రత్నగర్భ సీమనేడు

రాళ్ళమయము సోదరా !

||లెమ్ము||

తుచ్చమైన రాజువోయి

స్వేచ్ఛాయిత పాలనొచ్చె

యింపుగమన సిరిసంపద

పెంపుజేయ రమ్ము సోదరా

||లెమ్ము||

ఆకలి శోకములేని

లోకమునే నిర్మిద్దాం.

స్వర్గానికి పురోగమిద్దాం.

||లెమ్ము||

(ఇద్దరూ పాడుకుంటూ బయట కెళ్తారు)

తె ర

2 వ. రంగము

(శివరావయ్యగారిల్లు. చూడగానే ఒక ధనికుని ఇల్లని తెలుస్తుంది.
తెరలేచింది.)

వీర : (కచ్చీలు వగైరా సద్దుతున్నాడు. క్షణం గడచింది.
వెళ్లి కచ్చీలో కూర్చున్నాడు. ప్రఖ్యాత నాయకుడు
ఉపన్యాసం చెప్పే ధోరణిలో నుంచున్నాడు. తుండు
గుడ్డ మెళ్లో సవరించుకున్నాడు.) మహాదనులారా !

మీరంతా కష్టపడి రోడ్డేసుకున్నారు. మీకుసినిమాసి
నే సంతోషించాను. పబుత్వం ఆపంపపడింది. భారత
మాత ఈముద్దుబిడ్డలను చూసి ఉప్పొంగి పోతోంది.

పంతు : (వీధిలోంచివచ్చి మాట్లాడుకుండా ప్రక్కన నుంచు
న్నాడు.)

వీర : చిన్న బడిపంతులు - ఈ మాట్టాడు ఆదర్శపౌరుడు.
మీగేమాన్ని ఆంపంటది? మోడల్ విలేజీగా అంటే
ఆదర్శ గేమంగా మార్సాలని సూత్తున్నాడు. మీ
రందరూ ఆయనికి వత్తాసివ్వండి! సుఖపడండి! ఇదేమ
న్నా జరిగి సచ్చేయవ్వారమా అనిఅనుకుంటున్నారా?

పంతు : తథాస్తు.

వీర : ఏటి పంతులయ్యో ! మంత్రిగారు బాగా ఉపన్యాసం
ఇచ్చినారా ? నేనిచ్చినానా ?

పంతు : దంచేశావు.

వీర : డంచేయట మేమిటి? కమ్మేసినాను.

పంతు: కాదు పొడిచేశావు.

వీర : మరేటనుకున్నాడు? అవునుగాని పంతులయ్యా!
రాధమ్మ, సిన్నయ్యగారు ఏ పాటలు పాడారా ఏ
పాటలు పాడారా మంత్రిగారే కరిగిపోయారనుకోండి!

పంతు: పాడతాడు, పాడరా? బంతెగిస్తే సరి, ఆమాప్టాడు
న్నాడు చూశావా - వాడు మిడిసిపడిపోతున్నాడు.

వీర : ఆ అదేమన్నా జరిగి చచ్చేయవ్వారమా ఏమన్నానా?

శివ : (ఇంట్లోంచివస్తాడు) ఏమిటా?

వీర : ఏముంది దొరా! ఆమాప్టాడుకుంది చూశారా -
గర్భం చూలావై పోయిందండి.

శివ : సరే - నువ్వు లోపలికెళ్లి పనిచూసుకో, పంతులు
గారూ, నిలబడిపోయారు కూర్చోండి.

వీర : ఇదేమన్నా జరిగినట్టే యవ్వారమా ఏమన్నానా?

శివ : నోర్క్యూయ్య.

వీర : అదే దొరా! అదేమన్నా జరిగినట్టే..... (లోపల
కెడ్డాడు)

పంతు: శకునపక్షివిరా తండ్రి, ఆ... దానికేగాని శల
వివ్వండి.

శివ : శివరామయ్యగారూ! మీరిలా కూర్చోండి! అని
మంత్రిగారెదురుగుండా నన్ను గద్దించి అంటాడా?

పంతు: ఎన్నివేల గుండెలుండాలండీ మిన్నుల్ని సతానికి,
అయినా మీరీరోడ్డు కాదంటే జరిగేదా ?

శివ : హూ, జరక్కేం ?

పంతు: విత్తనం నాటేవాడొకడు, ఫలితం అనుభవించేవాడొకడు.

శివ : అనుభవిస్తాడు, మనల్ని కాదని ఈవూళ్లో ఎలా బ్రతుకుతాడో చూస్తాను.

పంతు: తథాస్తు - కానివ్వండి.

శివ : అదీ - ఎలాచేస్తే బాగుంటుందటావు ?

పంతు: ఈగ్రామంలో జరిగే ఏషనిలోకూడా వాడిప్రమేయం వుండకూడదు. వాడిమీదవున్నవీ తేలివీ నాలుగు కల్పించి చెప్పాలి. వాడిపరువు తీయాలి.

శివ : అయితే ఈవేళనుంచే కానియ్యి.

పంతు: ఈ లాసాయింటు వినండి, మేస్తాడు సిల్లలకు పాతాలు చెప్పాలి. అంతేగాని గ్రామపెత్తనం చేయకూడదు. ఏదో స్వార్థంకోసం చేస్తున్నాడు. ఇది అందరికీ అర్థమయ్యేదే.

శివ : పంతులుగారూ ! అరటిపండువలసి చేతిలో పెట్టినట్లు చెప్పారు.

పంతు: అంతా తమదయ. మాతండ్రి మీతండ్రిగారి ప్రాపకంలో జీవించాడు. మాతాతగారు మీతాతగారి హయాంలో కాలం చేశారు. మీ అండను నేను బ్రతుకుతున్నాను.

శివ : ఆఁ దానిదేముంది లెండి.

పంతు: తమతో ఒక విషయం మనశ్శాంతికోసమని తమ దర్శనం నిమిత్తం వచ్చాను.

శివ : ఏమిటాదని ?

పంతు: మా ఆవిడ ప్రసవించింది. పురుష చాలా కష్టమైంది లెండి. ఆ భగవంతునియొక్క చిహ్నాలను, గ్రహపీఠ ఆకరించింది. మంత్రశేత్రంగా బట్టి గ్రహదోష నివృత్తి చేశాను.

శివ : మీ ఆడివారు ప్రేమంగా వున్నారా కదా ?

పంతు: మీ దయవల్ల అంతా సజావుగానే జరిగింది. కాని మా ఆవిడ పత్యానికి వాతనియ్యానికి చాలా ఇబ్బందిగా వుంది.

శివ : ఆరే మా యింట్లోనూ అయిపోయాయ్ !

పంతు: మీరాలూ అంటే కాదు, తథాస్తు అనండి.

వీర : (లోపలనుంచి హఠాత్తుగా బయటకు వచ్చి) దొరా ! అమ్మగారు బత్తాయితోనలు వల్చేసినారు. మిమ్మల్ని రమ్మంటున్నారు.

శివ : పంతులుగారూ, రండి. కాస్తపలహారం సేవిద్దురుగాని.

పంతు: తథాస్తు పడండి.

(ఇవరూ లోపలకు వెళ్ళిపోతుంటారు)

మోహ: (లోపలనుంచి వచ్చాడు) వీరయ్యా, ఆ హఠాత్తునియం మాప్టారెట్లో ఇచ్చిరా !

శివ : (తిర్దివచ్చి) వీరయ్యా, పంతులుగారికి కాళ్లు కడుక్కోటానికి సిక్కు అవీ చూడు, (లోపలకెళ్లాడు)

వీర : అలాగే వారా, (కూడా అనుసరించాడు)

మోహ : (బ్రాహ్మణునిని హాస్యం వాయిస్తూన్నాడు)
వయ్యారి నారాణి రావోయి
తీయనొలపులు, వెంట తేవోయి.

రాధ : (బయటనుంచి పాడుకుంటూ వచ్చింది)
వయ్యారి నారాజ రావోయి
తీయనొలపుల నీజంటనోయి.

మోహ : (హాస్యం వాయిస్తూనే వున్నాడు)

రాధ : (పాట సగంలో ఆపుచేసింది.)

మోహ : ఏం ఆపుచేశావు ?

రాధ : వేశాపాళా లేదేమిటి ?

మోహ : మరే తే ఇపుడెందుకు పాడావు ?

రాధ : మరినువ్వెందుకు హాస్యం వాయిండావు ?

మోహ : వాయిండానిపించింది.

రాధ : నాకూ పాడానిపించింది.

మోహ : అదే - మధ్యలో ఎందుకు ఆపుచేశావు. అని ?

రాధ : మరి నువ్వెందుకు ఆపుచేశావు ?

మోహ : మనిష్టం.

రాధ : మన అంటే ?

మోహ : అంటే రాయల్ వుయ్ ! (Royal We)

రాధ : ఎప్పట్నుంచి ?

మోహ: మనమనకున్న పుటి దగ్గర్నుంచీ

రాధ: చొరవ ఎక్కవవుతూండే?

మోహ: కాక మరేమిటనుకున్నావు? (చేయిపట్టుకు మీదకు
లాక్కున్నాడు)

రాధ: వదులు. ఎవరన్నాచూస్తే నష్టిపోతాడు.

మోహ: ఊహించు (చేయిపట్టలేదు)

రాధ: ఏయ్ మోహన్! చేయినెప్పడుచూడలే!

మోహ: (నవ్వుతూచేయివదిలాడు.) సుకుమారికి నెప్పిపుట్టిందా? రేపు బిల్డింగుకు తట్టలేత్తినపుడుమరి—

రాధ: ఏయ్!

మోహ: అప్పుడేం చేస్తావు?

రాధ: ఏంచేయాలో నాకు తెలుసులే.

మోహ: నీవేం చేస్తావో నాకూ తెలుసు.

రాధ: ఏంచేస్తాను? సగంబరువు నీనెత్తిన పెద్దాను.

మోహ: అయితే సగంనీవు- సగం నేను.

రాధ: ఇద్దరం కలిసి

మోహ: స్వర్గానికి నిచ్చినపేద్దాం. ప్రణయానికిప్రాణంపోద్దాం

రాధ: ఆ.

మోహ: నాభావికి దేవివి నీవు. నీమోవికి

రాధ: చాల్లే ఇక ఆపుచెయ్యి కవిత్వం.

మోహ: ఆపుచేశాను దేవి! భవదీయ కరుణాకటాక్ష వీక్షణంబు మదీయహృదయఫలకంబుపై ప్రసరింపజేసి...

రాధ : ఓ ప్రబంధనాయకా ! ఆ పూపాదరిండ్లవైపు చని
విరహగీతం ఆలపిస్తే; అర్ధాంగి ఆలకిస్తే; అభాగ్యునిపై
అనుగ్రహాన్ని వలకబోస్తే.....

మోహ : ముగ్ధుడై మగువను దరిజేర్చి సే లలనామణీ! ను
వ్వెందుండి ఎందు పోవుచున్నావు? నీ క్రిగంటి చూ
డకల...

రాధ : పంచదార ప్రవహించిందా? (కిలకిలా నవ్వుతుంది)

మోహ : (కూడా నవ్వాడు.)

రాధ : ఏమిటో నీతోపాటు నేనుకూడా పిచ్చిపిచ్చిగా పాగే
శాను.

మోహ : నేనూ అంతేచేశానుగా?

రాధ : ఇలా ఎందుకై పోయామంటావు?

మోహ : ఏమోమరి అర్థంకావటంలేదు.

రాధ : అర్థంకావటంలేదూ?

మోహ : (నవ్వుతాడు.)

రాధ : కావటంలేదూ? (ఘర్వకుంటూ లోపలకెళ్లబోయింది)

మోహ : ఏయ్ గాధా, ఎక్కడికి?

రాధ : మీ అక్కయ్యను చూడద్దూ?

మోహ : పడ. నేనూవస్తా.

(ఇద్దరూ లోనికి వెళ్లారు)

శివ : (వచ్చాడు లోపలనుంచి.)

పంతు : (వెనకాలవచ్చాడు) ఇలా చిత్తగించండి! రోడ్డుమీ
కృషివల్ల పడింది. పేరుమాత్రం మాష్టారు కొట్టే
శాడు, అందులో సందేహంలేదు.

శివ : ఏమిటయ్యా- కొత్తివిషయం కనిపెట్టిట్టు మాట్లాడు తావు?

పంతు : ఘోర అన్యాయం జరిగింది కదండీ!

శివ : నమ్మదిగా అంటావేమిటి? నాజన్మలో ఇలా పరాభా వింపబడలేదు. నన్ను పరాభావించిన నాకు బ్రతికి బట్ట కట్టలేదు.

పంతు : అధాస్తు. అలానే కానివ్వండి.

శివ : ఏమిటి- సముఖం.

పంతు : ఆగ్రహించకండి! అసలు పాయింటు ఏమిటే అంటే- కేవాద్రి, నిలాద్రి, వెంకయ్య, ఉమావతి, విశ్వపతి ఆఁఁ విశ్వపతి అంటే అల్లుడుగాడు విశ్వపతి కాదండీ, త్రాగుబోతు విశ్వపతి, వీళ్ల-దరి వత్తాసు అ-కండి గదా అది బూట్టారి నిరగతాటు.

శివ : అవును, ఊరు-నాడు ఏకంచేశాడు. మాల-మండి కల్సి పోయాడు.

పంతు : అదే నేనూ చెబుతూంటు, ఏదో అసర్థం- పోయేకాలం వచ్చింది.

శివ : చూద్దాం, వీళ్లంతా కలిసి ఏంచేస్తారో చూద్దాం.

పంతు : మళ్ళీ ప్రసూతి శిశుపోషణాలయం అంటూ బయల్దేరాడే- ఎవరు?

శివ : ఆ మేష్టాచేతదటయ్యా?

పంతు : అదేనండి. ఇదంతా ఎందుకు ఆలోచించాడంటారు?

ఇదంతా దేశభక్తే నంటారా? స్వార్థంలేదంటారా?

శివ : వాడెదుకు తలపెట్టాడో తలపెట్టినీ. ఏది ఎమైనా సరే - మన కుదిటివాణ్ణి ఒక్కణ్ణికూడా వాడితో కలవటానికి వీల్లేదని చెప్పేయ్ !

పంతు : తథాస్తు - అలాగే చేద్దాం. కాని... మా ప్తారి చెల్లెలుంది చూశారూ-రాధ - మంత్రనాని పరీక్ష ప్యాపై ఇంట్లో కూర్చుందిగా ?

శివ : రాధెలాగైనా మంచిపిల్ల.

పంతు : నేకాదన్నా నటండీ ? ఆపిల్ల ఉద్యోగం కోసమే ఈ ప్రసూతి శిశుపోషణాలయమంటూ మొదలు పెట్టాడండీ.

శివ : ఆ అమ్మాయికి ఉద్యోగమొస్తే మనకేంటే.

పంతు : మీరా అభిమానాన్నీ చంపుకోవాలి. అదివట్టి పిల్లటండీ. రైఫిల్ కదండీ!

శివ : ఓహో! రాత్రి మీటింగులో. ఏ పాటలు పాడింది. ఎంత చక్కటి గొంతుక, మళ్ళీ వినాలనిపిస్తుందనుకోండి.

పంతు : దుర్భాగ్యుడికూడా ఏదో మంచి లక్షణముంటుంది. ఆ అమ్మాయి పాటగురించే ఆలోచిస్తున్నాడు గాని మన పరువు ప్రతిష్టలు...

రాధ : (లోపల్నుంచి వచ్చింది) మామయ్యా !

శివ : రా కోడలుపిల్లా రా ! నిగురించే మాట్లాడుతున్నాం.

పంతు : నూరేళ్లాయుష్యు. శ్రీఘమే కళ్యాణ ప్రాప్తిరస్తు.

శివ : రాత్రి పాట చాలా బాగాపాడవమ్మా.

రాధ : మీ అబ్బాయే నేర్పాడు మామ రూప్య !

శివ : మావాడంత ప్రయోజకుడయ్యాడన్నమాట ?

రాధ : మిమ్మల్ని బట్టే మీ అబ్బాయికూడా.

శివ : దానికేంగాని పెద్దదాని వయ్యావు. ఆ మీ అన్నయ్య పెళ్ళిముహూర్తం పెట్టిస్తున్నాడా ?

రాధ : ఆ విషయం మీరు మా అన్నయ్యనే అడిగాలి.

శివ : కోడలుపిల్ల గడుసుదే.

రాధ : మామగారి పోలిక లెక్కడికీ పోతాయిమరి.

శివ : మంచి సంబంధంచూసి వెంటనే పెళ్ళిచేయించేస్తానుండు.

రాధ : పోమామయ్యా. ఎప్పుడూ పెళ్ళిగొడవే. నేపోతాను.

శివ : ఆ వెడుదువుగాని, ఒక్కపాటపాడు ! రాత్రిపాట.

రాధ : రాత్రి విన్నాడుగా ?

పంతు : పెద్దవారడిగాదు. ఇవతల పెద్దవాణ్ణి నే కూడా చెప్తున్నాను.

రాధ : అయితే మీ రికమండేమనుకూడా తగిలిందన్నమాట ?

మోహ : (వచ్చాడు)

రాధ : హాస్యోనియం వాయిించండి.

మోహ : నాకు పనుంది. అలాబయటకు వెళ్ళాలి.

శివ : వెడుదువుగానిలేరా. ముందువాయిండు. అమ్మాయి పాడు.

మోహ: (హాస్యోనియం తీస్తాడు.)

రాధ : మామయ్యా! ఉంగరాలవేళ్ళకి లొంగుతారా? బంగారపు సంకెళ్ళకి లొంగుతారా?

శివ : ఏమిటి కోడలుపిల్లా?

మోహ: దేనికి లొంగేటప్పుడు దానికే లొంగుతారు. కాని ముందుపాడు. నాకు పనుంది.

శివ : ఇద్దరూ రాత్రిమీటింగులోకలిసి పాడారే-ఆఁ అది...

పంతు: తథాస్తు - కానివ్వండి!

(రాధ, మోహన్ పాట పాడతారు. మొదటి రంగంలోని మొదటి పాట పూర్తిగా పాడారు.)

ఆంధ్రవీరులమ్మ జై ఆంధ్రవీరులమ్మ

విక్రమ సౌఖ్యము తీర్చిదిద్దే విఖ్యాతులమ్మ

విఖ్యాతిగాంచిన వీరులమ్మ ఆంధ్రావీరులమ్మ॥

రాధ : వస్తా మామయ్యా!

శివ : వెళ్ళిరా కోడలుపిల్లా!

రాధ : మామయ్యా! మీఅమ్మాయిని పురిటికి హాస్పిటల్‌కి పంపించటం మంచిది. వస్తాను. (బయటకెడుతుంది.)

(ఎవ్వరూ మాట్లాడలేదు.)

మోహ: ఏం నాన్నా హాస్పిటల్లో చేర్పించటం?

శివ : పిల్ల కాకీకేం తెల్సురా వుండేలుదెబ్బ.

పంతు: భేషుగ్గా శలవిచ్చారు. అనాదినుంచీ వచ్చే ఆచారాల్ని కాలదన్ని.....

మోహ: పంతులుగారు! మీరూకొండి, నాన్నా! పురుషు

కొంచెం కష్టంగా బతుకుతుంది అని చెబుతోందిరాధ,

పంతు: ఏమన్నా జ్యోతిష్యునికిని చూపించా?

మోహ: ఈ స్త్రీయమైన విజ్ఞానంతో చెబుతోంది.

పంతు: ఆ మంత్రవాసిపక్షి వ్యాసై నంకూత్రాన నాజ్యోతిష్యాన్నే కావనగలవా? నేననితం వేశాను, సుఖప్రసవం జరిగి తీరవలసిందే.

శివ : పంతులుగారు మంత్రించి ఉదక మిచ్చారూ అంటే ప్రసవం సాఫీగా సాగుతుంది.

మోహ: నేచెప్పవలసిందేమిటో చెప్పాను, మీయిష్టం వచ్చి నట్టు చేసుకోండి, ఏయ్ వీరయ్యా!

వీర : (లోపలనుంచి వచ్చాడు) దొరా!

మోహ: యీహాస్మోనియం పట్టుకెళ్లి మాస్టాకింట్లో ఇచ్చిరా!

వీర : (హాస్మోనియం తీస్తున్నాడు.)

పంతు: నామంత్ర ప్రభావం సజీవంగా పున్నంతకాలం యీ వూళ్ళో పురుషులన్నీ సవ్యంగా నాగాల్సిందే.

వీర : (హాస్మోనియం చంక నెట్టాడు.) ఆ ఇదేమన్నా జరిగి సచ్చేయవ్వారమూ అని?

పంతు: ఏమిటా కూశావ్?

వీర : ఏందో నాసాద నేపడుతోంటే నువ్వేందయ్యా పంతులయ్యా?

పంతు: నన్ను మహా లోకువకట్టావ్.

వీర : ఆఁ ఇదేమన్నా జరిగినచ్చేయవ్వారమా ఏమన్నానా?

(బయట కెళ్లాడు.)

పంతు : ఓరేయి! నీపళ్లు పీకేస్తాను. శివరామయ్యగారూ! చూశారా?

మోహ : (నవ్వాడు)

పంతు : నవ్వుతున్నావా నాయనా! నవ్వు. శివరామయ్యగారూ! శలవు దయచేయించండి! వెళ్లిస్తాను.

శివ : సరే- వెళ్లిరండి!

పంతు : చిత్తం, (వెళ్లబోతూ) ఆఁ మరిధాన్యం-పాతధాన్యం

శివ : ఆలాగే రేపు తీసుకెడుదురుగాని.

పంతు : తథాస్తు- ఆలాగే కానివ్వండి! వస్తాను. (వెడతాడు)

శివ : అబ్బాయ్! నీవరసేం బాగాలేదు. పెద్దలంటే అంత నిర్లక్ష్యం కూడదు. పంతులుగారు సాక్షాత్తు దేవీ ప్రసన్నులు.

మోహ : అయితే నన్నేంచేయమన్నాడు!

శివ : పెద్దలపట్ల వినయవిధేయతలు కలిగి ప్రవర్తించమంటున్నాను.

మోహ : ఎందులోనాన్నా ఆయన పెద్ద? తలనెరిస్తేనేనా పెద్ద? సంస్కారముండదూ? సత్ప్రవర్తన అక్కలేదూ?

శివ : ఓరేయ్! పెద్దలను కాదన్నవాడెవడూ ఇంతవరకూ బాగుపడలేదు. పంతులుగారేదో పెళ్లిసంబంధం చూస్తే ఆయనమీద విరుక్తుపడ్డవట!

మోహ: ఆయనేపని స్వార్థరహితంగా చేయడు, ఆయనేపని చేసినా మోసం నిండివుంటుంది.

శివ : ఒంటికాల్చిమీద లేవక ఆగవోయి, ఒకేయ్ వోద, నువ్వేపిల్లను చేసుకోవల్యావో చెప్ప.

మోహ: ఇప్పుడు నేను ఇల్లి చేసుకోవలచలేదు.

శివ : కొంచెం?

మోహ: నేను ఇల్లి చేసుకోవా లనుకున్నప్పుడు మీతో చెప్తానులండి, (బయటకు వెళ్లాడు.)

శివ : ఊరి బాగానేవుంది వ్యవహారం.

విశ్వ : (లోపల్నుంచి వచ్చాడు. పత్రిక చేతిలోవుంది) మామగారూ! చూశారా ఎంతదాడుణ్ణా బరిగిపోయిందో? నలుగురు అమాయకులను అరెస్టుచేశారు. చంపేశారు. ప్రజాస్వామికానికి గోరీకట్టారు.

శివ : కడితే కట్టనివ్వండి, కొంచెం మనగొడవ చూడండి.

విశ్వ : మీరు అధైర్యపడకండి, అసలు విషయమేమిటో చెప్పండి.

శివ : అల్పాయి పెళ్ళివ్యవహారంలో పేచీపెట్టేలాగున్నాడు.

విశ్వ : నేను నచ్చచెపుతానులండి మామగారూ.

పంతు: (గబగబావచ్చి) కొంప మునిగిందండి.

శివ : ఏమిటండీ ?

పంతు: ప్రసూతి శిశుపోషణాలయానికి ఎస్టిమేట్సు మంజూరు అయ్యాయట.

శివ : ఎవరు చెప్పారు ?

పంతు: ప్రెసిడెంటుగారు అన్నారు. తథాస్తు అని మీతో చెప్పుదామని చక్కావచ్చాను.

విశ్వ : చంపేశారు. మళ్ళీ వెట్టిచాకిరి ప్రజలందరిచేతా మీరు చేయిస్తున్నారన్నమాట!

పంతు: అంత దద్దమ్మలం కాం విశ్వపతిబాబూ !

శివ : మాపార్టీవాళ్లు ఒక్కడు గూడా మాష్టారుతో సహకరించరు.

పంతు: దేవీప్రసన్నుణ్ణి. నాకు పేర్లు పెడుతున్నాడు. పైగా శివరామయ్యగారూ !.....

శివ : ఏమన్నా అన్నాడా ?

పంతు: అనడానికి ఎన్నివేల గుండెలుండాలండి ?

శివ : మరి ఏమిటండీ ?

పంతు: తథాస్తు. అదీ మనవిచేస్తున్నాను. మీఅండ ఇంకా వాడికుంటుందని వాడితలంపు.

విశ్వ : మామగారూ ! మీరు మాష్టారుతో కలవటం దేశద్రోహమే. ఎందుకంటారా ? ప్రజలచేత వెట్టిచేయిస్తున్నాడు. పేరుకొట్టేస్తున్నాడు. పైగా విప్లవ పరిస్థితిపై నీళ్లుచల్లుతున్నాడు.

పంతు: అదేకదండీ మావడుపు. పైగా చూశారూ పూర్ణోదయ వేజులన్నీ వాడే రాస్తున్నాడు.

శివ : అల్లుడుగారూ ! ఈలాజరగళండా వద్దైనా పుశాయం ఆలోచించండి.

పంతు: కూలీల్ని అందరినీ కట్టడిలో పెడితే ?

విశ్వ : డేక్ యు ఆర్ పంతులు గారూ ! గట్టిగా కట్టడి చేయండి. మాష్టారికి ట్రాన్స్ ఫర్ అర్జీ... వెళ్లి వెంటుగారి పార్టీని కుదరగట్టండి. నేను కూడా మీతో కలుస్తాను. ప్రభుత్వవ్యతిరేక ప్రజాసంఘటన సృష్టద్దాం.

శివ : చాలా బాగుందండి అల్లుడుగారూ !

పంతు: తథాస్తు. బాగా శలవిచ్చారు.

విశ్వ : చంపేశారు. అడ్డురాకండి. వెట్టిచాకిరి కూడను. శ్రమకు తగిన ఫలితం కావాలి ! ప్రభుత్వ వ్యతిరేక ప్రజాతంత్ర సంఘటన జిందాబాద్ ! అంటూ మనం వ్యతిరేక ప్రచారం చేలియా!

శివ : బాగుందండి.

పంతు: తథాస్తు. చక్కగావుంది.

విశ్వ : అంతేకాదు. మన కార్యక్రమానికి అడ్డొస్తే హతం చేస్తాం. వాడనకొస్తే ఓడిస్తాం. సామదానభేదవండ్లో పాపాలను ప్రయోగిస్తాం.

పంతు: ఏలాగైనా రాజకీయమరంధుకులు. అహాహా ! ఏం చెప్పారండి.

విశ్వ : ఈవేళనుంచే మన కార్యక్రమం ప్రారంభించాలి.

శివ : పంతులుగారూ ! మీ బ్రాహ్మణ్యాన్ని కట్టడిచేయండి!

పంతు: తథాస్తు.....అలాగే చేస్తాను.

శివ : మీయ్యా! ఎక్కడచచ్చావు? బిగ్గరగా అరచావు,

మీర : (బయటకుంచి వస్తూ) వత్తున్నా దొరా !

శివ : మీపేట అందరినీ మాష్టాడు చెప్పిన ఏపనిలోకి వెళ్లి
క్షుణ్ణి చెప్పు !

మీర : అదేమన్నా జరిగినచ్చేయవ్వారమా ఏమన్నానా
దొరా ?

శివ : ఏరా ! వళ్ళుమాగు పెడుతాందే?

మీర : అదేటిదొరా ! నేనేటి అన్నాను ?

విశ్వ : చుప్పేశావు నీకు అర్థంకాలేదు. చెపుతాను. నీకు
బాత్రిగా తెలివ్లేదు. కూలివాడు పేదవాడు అవునా?

మీర : అవునండీ.

విశ్వ : వాడిచేత కూలియివ్వకుండా పనిచేయించొచ్చా?

మీర : కూడదండీ.

విశ్వ : అదే మాయగాదు చెపుతూంటు. మాష్టాడు ప్రసూతి
శిశుపోషణాలయం అంటున్నాడు. దానికి కూలి
లేకుండా పనికి మీపేటవాళ్లను పోవద్దని చెప్పు.

మీర : ఓల్ రైట్ గా చెపుతానుదొరా!

శివ : ఎవడైనా వెళ్లాడా వీళ్ళు పగులుతాయి. మీ పేట
పెద్దకు చెప్పు.

మీర : అలాగేదొరా! (లోనికి వెళ్లాడు)

శివ : పంతులుగారూ! ప్రెసిడెంటుగారితో నేను కమ్మనమని చెప్పండి.

పంతు: తథాస్తు- ఆలాగే మనవిచేస్తాను. ఆంధ్రప్రదేశ్ శాస్త్రాన్ని. (కడలబోయాడు) (ఆగాడు)

మాప్టా. (వీధిలోంచివస్తూ) నమస్కారమండి.

విశ్వ : వస్తామాప్టారూ! (సమాధానానికి ఎదురుచూడకుండా లోనికి వెళ్లాడు)

శివ : ఏమిటీ పనిమీదొచ్చావు?

మాప్టా: మన రోడ్డుఎక్కొంటు తయారుచేశాను. చూడండి. (కాగితాలు అందివ్వబోతాడు)

శివ : ఊం ఎందుకులెండి చెప్పండి.

మాప్టా: కోర రూపాయలు మిగిలించి.

శివ : ఎలామిగిలించి?

మాప్టా: ఎక్కొంటు చూడండి.

శివ : ఇంజనీరుకు మామూలు, మంత్రిగారి డిన్నరుపార్టీ కైన ఖర్చులు అవి కలిపారా?

మాప్టా: లేదండి.

శివ : ఇంజనీరుకి, స్టాపుకి మూడొందలిచ్చాం. కాల్లకి పెట్రోలుకి పదహారూపాయలు, డిన్నరుకి రెండుపందలయ్యై మొత్తం ఆరువందలయ్యై కలపండి.

మాప్టా: (మాట్లాడలేదు.)

శివ : ఆ ఎంత నిల్వవుతున్నాడు? అయిదువందల యాభై ఆరుకమా? యీ ఆరువందల యాభైలో అయిదు వందల యాభై ఆరు తీసేయండి. తొంభై నాలుగు మా పాయలు ఇంకా డెఫిసిట్ (Deficit) నాచేతిదిపడింది. ప్రజలకగ్గర వసూలుచేస్తారో- మీరు పెట్టుకుంటారో వెంటనే గాకసర్దండి!

మాష్టా: అదేమిటండి- ఆల్లాచంటాడు?

శివ : ఏలాగనాలి?

మాష్టా: మంత్రిగారికి డిన్నరు మేం ఇవ్వమన్నమా? కార్లు మీ సొంతబాధ్యతమీదే పెట్టుకున్నాడు. ఇంజనీరుకీ వాళ్ళకీ మీరు లంచమిచ్చిన సంగతి మా కేం తెలియదు.

పంతు: తథాస్తు బాగా సెలవిచ్చాడు. లంచాలు ఇవ్వండి పనులు సాగుతాయా? మీకు తెలియదు. చిన్నతనం.

శివ : సామ్మలొకరివి, షోకలొకరివి.

మాష్టా: షోకులకోసమే చేశారా ఇదంతా?

పంతు: ధార్మికుడివి నాయనా నీవు.

శివ : నీకు మేము సమాధానం చెప్పక్కర్లేదు.

మాష్టా: అయితే జమాఖర్చులు?

పంతు: నేను వ్రాశాను. జమాఖర్చులు వ్రాయటంలోనే నా కళ్లు కాయలుకాయాయి.

మాష్టా: సరే- రేపు ప్రజలకే సమాధానం చెప్పదురుగాని, పంతులుగారూ! ఎంతమంది కొంపలుకూల్చారు?

పంతు: తథాస్తు, మంచిమాట అన్నాడు. వెళ్ళిచేయించి పేరు
ప్రతిష్ఠ కొట్టేశానుకదా?

మాష్టా: అయితే పేరుప్రతిష్ఠలకోసం అన్నమాట?

శివ : మాటలు అనవసరం. డబ్బుమీట ఏం చెప్పారు?

మాష్టా: మీరు డబ్బు కాశేయడానికి వచ్చినట్లుట ఇది.

శివ : నేకాశేశానా? పట్టుదగ్గర వెట్టుకు మాట్లాడుతున్నావా?

మాష్టా: దగ్గర వెట్టుకోవలసింది కేకాదు. మీరు, శివరామ
య్యగారూ. ప్రజల:దూ మిమ్మల్ని నమ్మారు. వా
ళ్ళలో నేనొకడిగా మిమ్మల్ని నమ్మారు. డబ్బు
మీచేతికిచ్చాం. కష్టశీర్షులు తమకండరాల్ని కర
గించి తమరక్తాన్ని పిండి సంపాదించినడబ్బు మీ
చేతిలోవెట్టాం. గ్రామపెద్దగా నటిస్తూ నమ్మినవా
ళ్ళకే ద్రోహంచేశారు.

శివ : నోర్యుయ్యి.

మాష్టా: మూయించేకోజు త్వరిలోనే వస్తుంది. ప్రజలేమీకు
సమాధానం సరైంది చెప్పుతారు. (వెళ్ళబోయాడు)

శివ : ఏయ్. అగు. డబ్బుకు నోటువాసి కదులు.

మాష్టా: (నవ్వి) శివరామయ్యగారూ! మీరు కలలోవున్నట్లు
న్నాడు. మేల్కొండి. వస్తాను.

శివ : వీరయ్యా!

పంతు: రారా! త్వరగా రారా.

వీర : (వచ్చాడు) దొరారా!

శివ : ఇప్పుడెక్కడ కెళ్తావు? నోటువ్రాసి కదులు.

మాప్త: ఇంకా మీరు కల్లోంచి బయట పడలేదన్నమాట?
మీవాళికాపు కాదు మీముందున్నది. నేను. శివ
రామయ్యగారు సరిగా చూడండి. మరివస్తా. (వెళ్ల
బోయాడు)

శివ : పీరయ్యా.

పంతు: చూస్తూవేరా పక్షి.

పీర : (మాప్తాడు దగ్గరకు వెళ్లబోయాడు)

మాప్త: పీరయ్యా. దగ్గరకొచ్చావా - జాగ్రత్త! కాలం
మూరింది. మీకు హృదయాలు మారలేదు. బండ
రాళ్లు. వస్తాను. హృదయం విప్పి ఆలోచించుకోండి.
(వెళ్లాడు)

శివ : (నిర్ఘాతపోయాడు)

పీర : దొరా! అదేమన్నా.....

పంతు: శకునపక్షివిరా తండ్రీ.

శివ : పదండి. వీకిసంగతి ఏమిటో చూస్తాను.....బండ
రాళ్లు...పీరయ్యా! వెళ్లు. కట్టడిచెయ్యి. పంతులు
గారూ-వెళ్లండి-

పంతు: తధాస్తు. ఆ, వస్తాను. (కదులుతాడు)

3 వ. రంగము

(నాన్ద్యరిల్లు. మొదటిరంగంలాగులే వుంటుంది)

(తెరికేచింది)

రాధ : (అనందంగా పాడుకుంటూ) (పాడుకుంటూ)

వయ్యారి నారాచా రావోయి

తియ్యనోలపులు వెంటతేవోయి || వయ్యారి ||

విడువలో నామనను నీవూర్తికే గాంచే

మనకా వ్యులలోవికన్నదే విడిచిచే || వయ్యారి ||

చిలిపిమాటలలోనే ముడుత లేచిగురించే

నిలిచినామదిలోను నీరూపువికసించే || వయ్యారి ||

పసిడికోథలలోన పాటపాడుకుందామురా

ప్రణయాలయములోన ప్రకాశద్దామురా || వయ్యారి ||

(బయట తలుపు చప్పుడు)

రాధ : తలుపుతీసేవుంది. రా మోహన్.

వీర : (వచ్చాడు) రాధమ్మగారూ! అదేమన్నా జరిగిచచ్చే
యవ్వారమేనా అని?

రాధ : ఏమిటి నువ్వనేది?

వీర : అదేనమ్మా! చిన్నయ్యగారి కేవో పెల్లిచేయాలని
పెద్దయ్యగారు సూత్తున్నాడు. దేశాలకి దేశాలు పల్లె
లకి పల్లెలు అన్నీ తెగకెప్పించేతన్నాడు లెంకి.

రాధ : అట్లాగా, ఎక్కడైనా పెల్లిసంబంధం కుదిరిందా?

వీర : ఇంకా లేడనుకోండి. సిన్నయ్యగారేమో ఇప్పుడప్పుడే వెళ్లి చేసుకోనూ అన్నారంట. పెద్దయ్యగారు నిష్క్రమితులైపోయారు. ఇరవై వేలు కట్టుమిత్తామని ఆహ్వాదనం చెప్పిన నచ్చాడలెండి.

రాధ : మరి మీచిన్నయ్యగారేమన్నారు ?

వీర : అది జరిగి సచ్చేయవ్వారంకాదూ అన్నారు. ఇంట్లో రావరాజనాయకం అనకోండి. ఇదిగో గాధమ్మా! సిన్నయ్యగారు ఏవో పిల్లను పేమించారుట. అది జరిగి సచ్చేయవ్వారంకాదూ అన్నారు పెద్దయ్యగారు.

రాధ : అట్లాగా ? (దిగాలుపడిపోయింది.)

వీర : యీ గేమానికి పెద్ద. ఆయన్ని ఈ పూల్లోనే ఎవరైనా వెతిరేకించాలంటే అదేమన్నా జరిగి సచ్చేయవ్వారమా అని? (రాధవైపు చూశాడు.) అదేంటి రాధమ్మా! నేనెప్పేమాటలు మీరు యినుకోటల్లేదేంటి!

రాధ : వాళ్ల బాబాయి పెళ్ళిగురించి నాకెందుకుగాని, నువ్వెందుకువచ్చావో చెప్పు!

వీర : ఆయ్యగారు కూలీపేటకెల్లి.....

రాధ : కూలీల్ని పనిలోకెళ్ళొద్దని చెప్పమన్నారా?

వీర : అమ్మతోడు - లేదండి.

రాధ : పువర్నిర్వాణానికి అడ్డు తగలటం మంచిది కాదు
నీరయ్యా. ప్రసూతి శిశువాపజాలయం ముఖ్యంగా
శేవలకే ఉపయోగపడుతుంది.

వీర : మీరేదో చలాచెప్పటాడు. అయ్యగారేదో అలా
చెప్పటాడు. పంతులుగారు తిథాస్తు అంటారు.

రాధ : అయితే పెద్దలందరికీ అనికట్రనాగిస్తున్నారన్నమాట?

వీర : అదేం జరిగిచచ్చేయవ్వారం కాదులండి. మరిచిపోతున్నాను.
తెలిసిపించండి !

రాధ : నీవు చేసేసని సరైందోకాదో కాస్త ఆలోచించు !

వీర : నాకేం తెలుస్తుందండి ?

రాధ : నీవు పనిలోకి రావా మరి ?

వీర : అదేం జరిగిచచ్చేయవ్వారం కాదండి. వస్తానుండి.
(వెళ్లాడు)

రాధ : (వెళ్లి నవీరయ్యవైపు చూసింది. ఆలోచనలో ములిగి
తేలుతుంది. ఇంట్లోకి తిరిగి వెళుతోంది.)

విశ్వ : (వీధిలోంచి వస్తూ) హల్లో. మిస్ రాధాదేవి! నమస్తే.

రాధ : ఓ...మీరా? ఇల్లకయ చేసేరేం ?

విశ్వ : లేతవన్నె గులాబీపువ్వులక్కడుంటే అక్కడ భ్రమ
రాలు సంచరిస్తుంటాయి.

రాధ : ఊ ఇంకా ?

విశ్వ : ఆ లేగులాబియొక్క తల్లికు బెళుకుల్లో.....

రాధ : ఓహో.....

విశ్వ : ఆహా...ఏం చక్కగా అన్నాడు.

రాధ : అంతచక్కగా అన్నావంటారా?

విశ్వ : మీమాట, ఆమాటయొక్క పొందిక, మీకు ఉచ్చరించే అభివ్యక్తి... ఓహోహో... డేం- నా న్నెన్ను- ఏ సినిమాతారైనా అనగలవా?

రాధ : ఎవరూ నేనంతబాగా మాట్లాడతానాండీ?

విశ్వ : మీరాడున్నది మీకు తెలియదు. మీరు మాట్లాడుతూంటే సంగీతం ప్రవహిస్తుంది. ఆ సంగీతంలో నాలాంటి అభివ్యక్తి దారితెస్తూ కానక మైమరచిపోయి-ఓహో... ఏంచెప్పనండీ మిస్ రాధాదేవీ?

రాధ : నన్ను చాలా పొగుడుతున్నారు.

విశ్వ : పొగడ్తలంటే నాకు ఇడ్డలనవ్వాయి. నేనసలే మెటీరియలిస్టుని. ఉన్న యదార్థాన్ని వచిస్తున్నాను.

రాధ : కాదు- నామీద మీకు చాలాఅభిమానం.

విశ్వ : చుట్టి అభిమానమేనా? మీరంటే నాకుచాలాయిష్టం.

రాధ : నేనంటే మీకు చాలా యిష్టమన్నమాట.

విశ్వ : అల్లా నెమ్మదిగా అడుగుతారేమిటి? మిమ్మల్ని తలచుకోని క్షణమంటూ నాజీవితంలో లేదు. మిమ్మల్ని జపిస్తూనే ప్రతిరాత్రీ గడిపేస్తున్నాను. కళ్లుమూసినా తెరిచినా నాకళ్లముందు మీకు నాట్యంచేస్తూ కనిపిస్తున్నారు నేను మీ అపూర్వసౌందర్యాన్ని మరచి ఏలావుండగలను?

రాధ : విప్లవారాధన మరచి రాధను ఆరాధిస్తున్నారన్నమాట! ఇంక త్వరగా తరిస్తారు.

రాళ్లు - రత్నాలు

విశ్వ : చంపేశారు మిస్ రాధాదేవీ! చల్లకొచ్చి ముదాయటం నావల్లకాదు.

రాధ : అయితే చెప్పండి, ఇంతసేపూ ఆగారే? సీక్రేటు చెప్పండి:

విశ్వ : అదీ...మీయకాస్త ధైర్యమిచ్చారు. ఇక అందుకోతాను.

రాధ : ఎలాగైనా సమర్థులు.

విశ్వ : నాసమర్థత మీ కిప్పుడే తెలుస్తుంది! ముందుముందు స్వయంగా అర్థంచేసుకుంటారు.

రాధ : అల్లాగా? అయితే విషయమేమిటో చెప్పండి.

విశ్వ : చంపేశావు, మిస్ రాధాదేవీ! ఇంకా నాతో చెప్పి చాలని ప్రయత్నం చేస్తున్నారా? యీదీనుడి హృదయవేదన ఇంకా అర్థంకావటంలేదూ! (రాధ రెండు చేతులూ పట్టుకున్నాడు) అంతబొత్తిగా లెవల్ లేదానా రాధాదేవీ!

రాధ : ఏమిటండీ ఇది?

విశ్వ : ఇల్లాచూడు, నా కళ్లల్లోకిచూడు, నాకళ్లు నీకోసం ఎంత పరితపించిపోతున్నాయో!

రాధ : ఏమిటండీ ఇది?

విశ్వ : నాబాధ నీకెలాచెప్పను మిస్ రాధాదేవీ! ఇదివరకే ఒక్క మజ్నునే విన్నావు, సలీంనే చదివావు, ఒక్క

దేవదాసుకే కన్నావు. నేను నీముందున్న దాసున్నా
చూడలేకపోతున్నావు. (పాదాలమీద పడ్డాడు.)

రాధ : లేవండి ! ఆ దేమిటి - కన్నీరు పెట్టుకుంటున్నారే ?
శ్రామాలో మీరు విలక్షణంగా బాగా పనిచేస్తారండీ ?

విశ్వ : చంపేశావు మిస్ రాధాదేవి ! నిన్ను హృదయ
పూర్వకంగా ప్రేమిస్తున్నాను.

రాధ : అయ్యబాబోయ్ - ప్రేమే. (కుర్చీలో కూలబడింది)

విశ్వ : నిజం. నా హృదయం నీ పాదాలమీద వుంచుతు
న్నాను. దీన్ని పరిపాలిస్తావో, గంగ కలుపుతావో?

రాధ : ఓ...మిస్టర్ విశ్వవతి ! నిజంగా నన్ను మీరు ప్రేమి
స్తున్నారా ?

విశ్వ : చంపేశాడు. ఇంకా నన్ను అనుమానిస్తున్నారా ?

రాధ : అయితే నమ్మమంటారా ?

విశ్వ : కావలసిన ఒట్టుచేస్తాను. ఏంచేయమన్నా చేస్తాను.

రాధ : ఇక్కడనుంచి వెళ్లిపోవ్వంటే వెళ్లిపోతారా ?

విశ్వ : చంపేశావు. నిన్ను వదలి ఒక్కక్షణం బ్రతుకలేను.

రాధ : మరాలాగైతే ఎప్పుడు వెళ్లిచేసుకుంటారు ?

విశ్వ : త్వరలోనే చేసుకుందాం.

రాధ : మరి మీ మొదటి భార్య ?

విశ్వ : దానిపేరెత్తకు. దానిమాట చెపితేనే కడుపుమండి
పోతోంది. బొత్తిగా లెవిల్లేని మొద్దు. శుద్ధ పూర్వ
డల్ ఎలిమెంటు. బూర్జువా అలవాట్లు అదీని. దానికీ

నాకూజోడా? ఛీ! ఆపెట్లాంముండ నూట ఎత్తకండి
నేను ప్రోగ్రెస్ అవుతుంటే నన్ను వెనక్కు లాగు
తోంది. శుద్ధ సెక్రెరియన్, దానికి వివాకలిచ్చేస్తాను.

రాధ : ఆమె ఇవ్వుపోతే?

విశ్వ : అడముండ - దానిదేముంది ?

రాధ : ఎరికేదా అడదాన్నేగా ?

విశ్వ : చంటే నానా దానికోసకూపోలిక తెచ్చుకుంటున్నావా
మిస్. రాధాదేవీ? (కొగలించుకోబోయాడు)

రాధ : అగండి.

విశ్వ : ఒక్క క్షణం అగలేను. (విగువుగా కొగలించుకో
బోయాడు)

రాధ : (గట్టిగా లెంపకాయ నొట్టింది)

విశ్వ : చంపేశావు మిస్ రాధాదేవీ !

రాధ : కొంచెంవల్లు దగ్గర పెట్టుకు మరలండి.

విశ్వ : నన్ను ప్రేమించటం లేదూ ?

రాధ : సీలాంటి నీచులను ప్రేమించటానికి ఇక్కడెవరూ
తేరగాలేదు. కట్టుకున్న ఇల్లాలుకి ద్రోహంచేసి, కన
పడ్డ ప్రతి అడదాన్ని అచుభవించాలనీ సీలాటిదార్భా
గ్యుడు.....

విశ్వ : రాధా శ్రుతిమించుతున్నావు. ఏమైనా సరే నిన్ను
సాధించి తీరుతాను.

రాధ : అయితే ప్రేమరు ఇంక విప్లవంద్వారా సాధిస్తారా?
(నవ్వుతుంది)

విశ్వ : అట్లాగా-చూస్తువుగాని ఈ విశ్వపతి అంటే ఏమిటో?
(మీదకు వెళ్ళబోతాడు.)

రాధ : క్షణక్షణవచ్చావా-రెండోడవడ వాయగొట్టాను. ఆడది
నంటిగావుందికదా అని బరితెగిస్తావా?

విశ్వ : (ఒకటంగా నవ్వాడు.) మిస్ రాధా దేవీ! మనచేతిలో
పక్ష ఆడది ఎవరైతే తప్పించుకుపోలేదంతవరకూ (కొగి
ట్టో విగించాడు.)

రాధ : (వెనుగులాడుతోంది.) వదులు! లేకపోతే అడుస్తాను.

విశ్వ : (నవ్వాడు.)

రాధ : (మళ్ళీ లెంపవాయగొట్టింది.)

విశ్వ : (నిర్ఘాతపోయాడు.)

మోహ : (వీధిలోంచివచ్చి విశ్వపతి బుజంమీద చేయివేసి
ఒక్కలాగు లాగాడు. లెంపకాయవేయబోయాడు)

రాధ : (విశ్వపతి కొగిట్లొంచి బయట పడింది.)

విశ్వ : (మోహన్ నిచూసి నిర్ఘాతపోయాడు.)

రాధ : మోహన్ ! (మోహన్ మీద వాలిపోయింది)

మోహ : ఏమిటిది ?

విశ్వ : కనెపిస్తూనేవుందిగా?

రాధ : నీతిలేనిపశువు.

విశ్వ : మహా నీతిగలపడుచు, ఇంతవరకునేను. ఇక ఈయన
కాబోలు, కులట.

మోహ : విశ్వపతీ !

విశ్వ : చంపేశావు, నీకూడా కోపంవచ్చిందే? గాఢాగారి శిష్యుడవు, ఆధ్యాత్మికచింతనే పరమమత్వం..... వీరయ్యా!

వీర : (బయటనుంచివస్తూ) దొరా !

విశ్వ : రా! చెప్పు! నన్ను ఎవరురమ్మన్నారు? ఈ విదేనా? ఈ పత్తివ్రతా శిరోమణేనా ?

వీర : ఆ!

విశ్వ : ఊ చెప్పు! (కన్నులొట్టి) చెప్పరా! ఊ

వీర : చి...చి...చి త్తందారా!

విశ్వ : పో! (వీరయ్యను బయటికి గెంటివేశాడు)

వీర : (వెళ్లిపోయాడు)

విశ్వ : బావా! ఊ విన్నావా? (నవ్వాడు) అనాయాచితంగా ఆడది అర్ధానికి ఆలింగనంలోకి వస్తుంది. ఈసూత్రం నమ్మకమైన సత్యం, అర్థంచేసుకో, ఆచరించు, ఆనందించు, వస్తా. (వెనుకూరి) మిస్ రాధాదేవీ! మన మధ్యజరిగిన వ్యవహారం ఇంతటితో ఆగిపోదు, తిరిగి కొనసాగిస్తే ఆనందిస్తాను.

రాధ : ఛీ!

విశ్వ : చంపేశావు, వస్తా. (వెళ్లిపోయాడు)

రాధ : చూశావా? ఎంతెంత మాటలన్నాడో? చదువుకున్నాడు, విజ్ఞానముంది. పైగా రాజకీయాల్లో తిరు

తున్నాడు. విప్లవంఅంటూ అరుస్తాడు. వంటరిగా
అడవి కనిపిస్తే ఎంతదారుణానికి ఒడిగట్టాడో చూ
శావా? (కన్నీరు పెట్టుకుంది)

మోహ: ఆ ఆలా వంగనాచిలా ఏడుస్తావే కావాలని పిలి
పించుకుని.

రాధ : మోహన్! నీవేనా మజ్నానుతుంటా?

మోహ: అవును నేనే. ఆశ్చర్యంగావుందా?

రాధ : ఏమిటి? ఆనీచుడు చెప్పింది.....

మోహ: కళ్ళతోచూసి, చెవులతోవిని నమ్ముతున్నాను.

రాధ : నేను ఏపాపం ఎరుగను. (చెయ్యిపట్టుకుంది.)

మోహ: ఈనాటకం ఇంక ఆపు! నేను ఏమీ అమాయకుణ్ణి
కాదు.

రాధ : నాటకంకాదు. విశ్వపతిపన్నిన కుట్ర.

మోహ: ఆ అల్లాగా? అయితే వీరయ్య చెప్పిందానికి ఏమిటి?

రాధ : అదే నాకు అర్థంకావటంలేదు.

మోహ: నాకు నీగురించి ఇంతవరకూ అర్థంకాలేదు. ఆశ
యాలకోసం బ్రతికేదానివి అనుకున్నాను. డబ్బుకు
అమ్ముకుపోయేదానివి అనుకోలేదు.

రాధ : మోహన్! అనవసరంగా నన్ను అనుమానిస్తున్నావు
నే నేపాపం ఎరుగను. భగవంతుడు సాక్షిగా చెప్తు
న్నాను. (కాళ్లు పట్టుకోబోయింది)

మోహ: ఛీ, లే. నన్ను నాటితాన్ని నాశనం చేశావు ఛా.
(త్రోసివేరాడు)

రాధ : మోహన్!

మోహ: మళ్ళీ నాపేకెత్తేవంటే చంపేస్తారు. రాక్షసి.
(చెయ్యిస్తేడు)

వీర : (వస్తూ) దొరా!

మోహ: (ఆగ్రహం)

వీర : చమించండి. నేను చెప్పిందంతా అబద్ధం దొరా.

మోహ: (పెళ్ళి వీరయ్యను పట్టుకున్నాడు) చెప్పి ఎందుకు
అబద్ధం మాట్లాడావు.

వీర : దొరా! ఇంటల్లుకుగానికి భయపడి.

మోహ: నిజంగా? (వదిలేశాడు)

వీర : అమ్మతోడు! రాడమ్మగోరూ! ఏం అనుకోకండి.

మోహ: బయటికిపో. (కుర్చీలో కూలబడ్డాడు)

వీర : (బయటకెళ్లాడు)

రాధ : (దగ్గరకువచ్చి) మోహన్!

మోహ: రాధా! నన్ను తమంచు. నిన్ను అనవసరంగా నిందిం
చాను. అనకూడని మాటలన్నాను. (కన్నీరు పెట్టు
కున్నాడు)

రాధ : ఛీ! అదేమిటి?

మోహ: రాధా! (దగ్గరకు తీసుకున్నాడు)

రాధ : (అనందంగా చూస్తుంది)

మోహ : రాధా! ఇక మనల్నెవరూ వేరుచేయలేకు రాధా.

పంతు : (వీధిలోంచివచ్చాడు) తథాస్తు. రతీమన్మధుల్లా వున్నాడు. అవస్తాను...వస్తాను...(వెళ్ళిపోతున్నాడు)

రాధ }
మోహ } (నవ్వుకున్నారు)

(తెర)

4 వ. రంగము

(శివరామయ్యగారిట్లు 2 వ రంగం లాగునే వ్రంతుండి.) (తెరలేచింది)

విశ్వ : (కంఠాదుగా తిరుగుతున్నాడు)

వీర : (దిగాలుపడి వీధిలోంచి వచ్చి లోనికి వెళ్ళబోయాడు)

విశ్వ : వీరయ్యా !

వీర : దొరా !

విశ్వ : సమయానికి వచ్చి బాగా చెప్పావురా !

వీర : చాలా పాపం చేశానండి.

విశ్వ : ఛా! పాపం-పుణ్యం మనం అనుకోవబులో వుందిరా!
ఇదిగో ఈ పదిరూపాయలు తీసుకో !

వీర : (తీసుకుని) మీరు చాలా మంచిరండి.

విశ్వ : నామంచితనం ముందుముందు చూస్తావుగా ? సరే
గాని - రాధకు సచ్చ చెపుతానన్నావు ?

వీర : అదేం జరిగిచచ్చే యవ్వారం కాదు దొరా !

విశ్వ : మహావీరుడులా వరగ జెత్తానని వెళ్ళావుగా ?

వీర : ఎల్లాను, రాధమ్మ దగ్గరకు ఎల్లాను, చినబాబుగారితో
నీకు పెల్లికాదని పుల్లిరుపు మాటలెన్నో చెప్పాను,
మీగురించి చాలా ఘనంగా చెప్పానులెండి, అదేం
జరిగిచచ్చే యవ్వారం కాదు అంది. నన్ను చావ
మన్నాతా ?

విశ్వ : అయ్యింది. అందుకే ఆనుభవించింది. రెండింటికీ చెడి నశివడి అయ్యింది. బావ అనుమానిస్తాడు. దానిపైల్ల బావతో జరుగదు. దాన్ని మనం ఏలాగైతే వెంటనే మేనేజ్ చేయాలి.

వీర : అదే జరిగిందే యివ్వారం కాదులండి.

పంతు : (బయటనుంచి వచ్చాడు) తథాస్తు.

విశ్వ : ఏమిటయ్యా తథాస్తు ?

పంతు : మాష్టాసింజీకి ఆలా వెళ్లాను. అక్కడ రతీమన్మధులను చూశాను. తథాస్తు అని ఇలా చక్కావచ్చాను.

వీర : పురాణాల్లో వుండే రతీమన్మధులు భూలోకానికి వచ్చారా పంతులయ్యా ?

పంతు : ఏదావు సీముఖం. చిన్నయ్య, రాధమ్మ కేశవిలా నాల్లో తేలియాడు తున్నారయ్యా !

విశ్వ : చంపేశారు. దాన్ని ఇంకా లవ్ చేస్తున్నాడా ?

పంతు : దానికి నన్నేం చేయమంటారు ?

విశ్వ : ఏదైనా మార్గం ఆలోచించండి.

పంతు : అదీ - అలా అన్నాడు బాగుంది. ఇక్కడో చిన్న కిటుకుంది.

వీర : అదేటో శలవిచ్చుకోండి.

పంతు : రాధ చెడుతిరుగుళ్లు తిరుగుతోందని, అబ్బాయిని బుట్టలో వేసుకుందని, ఇలాజరగనిస్తే చాలా ప్రమా

దం వాటిల్లుతుందని శివరామయ్యగారికి మనం నచ్చ
జెప్పాలి.

విశ్వ : చంపేశాడు.

వీర : ఆ ఇదేమన్నా.....

పంతు : శకునపక్షివిరా తండ్రి, నువ్వు కాస్త వూరుకో, విశ్వ
పతిబాబూ ! ఒక్కమాట ఇలాచిత్తంబుండీ.

విశ్వ : చెప్పండి.

పంతు : రాధమ్మకి, మోహన్‌కి పెళ్లి అనటానికి వీల్లేదు.

వీర : అయితే మీకేం ?

పంతు : ఓరి అప్రాచ్యుడా ! శివరామయ్యగార్ని యిరవై
వేల రూపాయలు కట్టం పోతుంది. మరి నాకు ?
ఆ ఆ ఆ నాకేంలేదు. పరోపకారం.

విశ్వ : మీక్కమీషన్ పోతుంది. (దవడతడుముకుంటాడు)
రాధ...హూ...రిప్పించుకుపోతుంది... పంతులు
గారూ ! వీరయ్యా ! ఈ పెళ్లి జరగటానికి వీల్లేదు.

వీర : ఆ ఇదేమన్నా జరిగినట్టే యవ్వారమా - ఏమ
న్నానా ?

విశ్వ : చంపేశావు.

పంతు : శకునపక్షివిరా తండ్రి.

శివ : (ఇంట్లోంచి వచ్చాడు) పంతులుగారు వచ్చారా ?

పంతు : చిత్తం.

శివ : ప్రసూతి శిశుసోషణాలయం.....

వీర : పునాదులు అయిపోయాయండి.

పంతు: చిట్టంగా పరిసాగిపోతోంది.

శివ : మరి మీకే చెస్తున్నారు ?

పంతు: మా బాహ్యస్థా ఒక్కకట్టడిమీదుంది.

శివ : ఏదా! దిగువపేటలవాళ్లు సంగతి?

శివ : అదే దొరా! ఆల్లల్లో చాలమంది ఎల్లిపోయాడు దొరా!

పంతు: కైతాంగంలో ఎక్కడ లేదండి. మాలామండితో కప్పిపోయాడు. పోయేకాలం.

శివ : ఆల్లుడుగానూ! ఏదోవ్యతిరేక సంఘటన అన్నాడు ?

విశ్వ : నేను పూజకోలేదు మామగానూ! ఇప్పటికీ షీగెయిన్ చేశాం. ప్రభుత్వవ్యతిరేక ప్రజాసంఘటనకు పునాదులు వేశాం. కానీ...

శివ : ఏమిటి చెప్పండి ?

విశ్వ : అదే మామగానూ! మాష్టాడు కుట్రపన్నాడు. మిమ్మల్ని సాధించాలని ప్లాను వేశాడు.

శివ : అసలేంజరిగిందో చెప్పండి.

పంతు: ఇంకా తాపీగా అడుగుతారేమిటండీ! కొంపలంటు తుంటేనే

వీర : అవును దొరా.

శివ : నాకేబోధ పడటలేదు.

విశ్వ : రోడ్డువేసి సామ్యమీరు కాశేశారని.....

పంతు : అంతేకాదు, తన చెల్లెలు... ఏదీ - రాకమ్మ...

వీర : మీరబ్బాయిగోని పెల్లి చేసుకోబోతున్నారబ్బ,

పంతు : పూరంతా కాకిగోలగా వుంది,

విశ్వ : ఈరోజునే వినలేకపోయాను మామగారూ! ఇంజనీరు
లేకపోయాను,

పంతు : అందులోనూ కలమింటిపోతా? కాదు, ముద్రనాని
పరీక్ష మిడికింది, మగ రాయుడులాగే రోడ్డున్నట్ట తిరుగు
తోంది,

వీర : ఒకటే ఎకనక్కేలుబాబూ!

విశ్వ : పోసి- సెటి నియమంకంటూ ఏమన్నావురా? కన
పడ్డ ప్రతిమగ వాణ్ని ప్రేమించాను అంటూ వెంట
బడుతోంది,

వీర : మన విశ్వపతిబాబు ఎనకాల...దొరా!

విశ్వ : వీరయ్యా!

పంతు : చెడుపుగట్లు పికార్లు- తోటల్లో రతీమన్ననక్రీడ-
అబ్బాయిని బుట్టలోవేసింది బాబూ! ఏం మందు
పెట్టిందో ఏమో- దాని చెంగట్టుకు తిరుగున్నాడు,
ఏం మత్తుమందుచల్లించో ఏమో?

శివ : ఎంతకాలానుంచి ఈతతంగం జరుగుతోంది?

వీర : చాలానాళ్ళనుంచి దొరా!

శివ : నాతో ఇంతవరకూ ఎందుకు చెప్పలేదు?

పంతు : పెద్దలు, మీదాకా యీయిషయం రాకుండావుండా
లనుకున్నాం, మేమే చెప్పిచూశాం, మాచేయి జారి
పోయింది, మామాట ఖాతరు చేయటంలేదు,

శివ : మిమ్మల్ని కూడా ఎదిరించాడన్నమాట?

విశ్వ : చంపేశాడు, నాకే ధర్మపన్నాలు చెప్ప మొదలు
పెట్టాడు,

శివ : ఆ, అంత ప్రయోజనకరమైనదా?

పంతు : మా ప్టారే తనచెల్లెల్ని మీఅబ్బాయికి అంటగట్టి...
మీఅబ్బాయి ఆతిని శిష్యపరమాణువు కదండీ? త
ద్వారా మీఅస్థిమీద పెత్తనం, ఈగ్రామ పెద్దరికం
రెండు వెలగబెట్టాలని చూస్తున్నాడు,

విశ్వ : మామగారూ! మీరూరుకుంటే లాభంలేదు, వీరయ్యా
వెంటనేవెళ్లు! శివరామయ్యగారు మిమ్మల్ని వెంటనే
రమ్మంటున్నారని దగ్గరుండి తీసుకురా!

పంతు : తథాస్తు కాసి!

వీర : (బయటికెత్తూ) ఇదేమన్నా జరిగినచ్చే యవ్వారమా
ఏమన్నానా? (అంటూ బయటకెళ్లిపోతున్నాడు)

విశ్వ : చంపేశావురా !

పంతు : శకునపక్షివిరా తండ్రీ!

వీర : (వెళ్ళిపోయాడు)

శివ : పంతులుగారూ! ఈనాటికి ఇటువంటిఘోరం జరగ
బోతోందన్నమాట! తండ్రీని నేను చచ్చాడనుకు

న్నాడు, నీతిలేని అపిల్లను మీకు పెళ్ళిచేసుకోవాలనుకుంటాడా?

విశ్వ : మీరు ధైర్యంగావుండండి మామగారూ! నేనన్నీ చక్కబడస్తాను, అమామ్మ! ఆట ఎలాకట్టించాలో నాకు తెలుసు.

పంతు : దేవునిసన్నుణ్ణి, నామీద దుష్ప్రచారం చేస్తున్నాడు, అలాదినంచీ ఈ గ్రామంలో కవులు, కవిపాలు మాకుంటుంటే కదండి వ్రాస్తూంటే?

శివ : అవును, ఇప్పుడెవరు కాదన్నాడు?

పంతు : ఇంకెవరున్నారండి? వాడే- పడిపంతులు-అమాప్తరే, మిడిసిపడిపోతున్నాడు.

శివ : అల్లాగా?

పంతు : నేను లిటిగేంటునట, కోర్టుపక్షీనట, వాడిప్రమొచ్చినట్టు కూస్తున్నాడండి, మీ రాదుకోకపోతే ఇక గ్రామంలో జీవించలేనండి. (శివ రామయ్య చేతులు పట్టుకున్నాడు)

శివ : అధైర్యపడకండి పంతులుగారూ!

విశ్వ : మామగాదండగా మీకేం భయంలేదు, అదినో! రాధ, మాబావ వస్తున్నాడు-రండి! (లోపలకెళ్లాడు.)

పంతు : (కూడా లోపలకెళ్లాడు)

రాధ
మోహ } (బయటనుంచి వచ్చారు)

శివ : నిల్చుండిపోయా రేం... రాధమ్మగారూ! రండి.

రాధ : అదేమిటి మామయ్యా!

శివ : మానుపుత్రుని పెంతుకుకొచ్చావు?

రాధ : కొత్తగా మాట్లాడుతున్నావే మామయ్యా?

శివ : నేకొత్తగా మాట్లాడటలేదు. ఆధునిక నాగరికత నీకు
వంటబట్టింది. యోగ్యతను మరచావు. వ్యత్యాసాన్ని
స్వార్థంతో చూడటానికి నిరాకరిస్తున్నావు.

మోహ : ఏమిటివాన్నా?

శివ : నీవు అక్కడకాగరా అబ్బాయి. ఏమమ్మారాధమ్మా!
నీకోసం ఈ చెప్పాలనుకుంటున్నాను. నీ ఊహాసా-
ధాలు పేకమేడలని గుర్తించుకో! కుటిలని చెల్లె-
లుగా జన్మించావు.

రాధ : మామయ్యా!

శివ : అరవక విను. జిత్తులమారితనంతో కలవారి కుర్ర-
వాణ్ని పెళ్ళి చేసుకోవాలనుకోకు. అది కల్లోకూడా
జరిగదు. యీ శివరామయ్య బ్రతికుండ్లగా అది
సాధ్యకాదు.

మోహ : నాన్నా!

శివ : ఆఅమ్మాయి కేదిచెప్పానో నీకూ అదేచెప్తున్నాను.
అంతస్థులు చూసుకుని వ్యవహరించు!

మోహ : నాన్నా! మీరేమైనా అనండి. రాధా, నేను పెళ్ళి
చేసుకోవాలని నిర్ణయానికి వచ్చాం.

శివ : ఎవరిచ్చాత్రా మీకో అధికారం?

మోహ : మేమేమీ పాలుతాగే పిల్లలంకాం.

శివ : అయితే ప్రయోజనం లభిస్తున్నమాట? అనుకుంటు
దానికి నాతో చెప్పటమెందుకు?

మోహ : పెద్దలంటూ వున్నాడుగాబట్టి మీతో చెప్తున్నాను

శివ : చావలేదని చింతించావు. ఇంకా నేను ఎందుకు బ్రతి
కున్నానని నువ్వు దిగులుపడుతున్నావు.

మోహ : అల్లా కల్లోకూడా అనుకోలేదు నాన్నా!

శివ : కల్లబాల్లిమాటలు కట్టిపెట్టు. రాధమ్మా! ఈనోచు
నుంచి నువ్వు మాయంటికి రావటానికివచ్చేదు. వెళ్లి
పో, (కుర్చీలో కూర్చున్నాడు)

రాధ : మామయ్యా! మమ్మల్న న్యాయం చేయకండి. ఎంతో
ప్రేమతో 'కోడలుపిల్లా' అని పిల్చేవాడు. ఈవేళే
మితో ఇలా మారిపోయాడు. కనికరించి అంగీకరిం
చండి మామయ్యా.

శివ : కోడలుపిల్లా అనిపిల్చి కుటుంబానికి కళంకం తెచ్చు
కున్నాను. కొరివిలా కుర్రాణ్ణి కాల్చుకుంటున్నావు.

రాధ : మామయ్యా!

శివ : ఘో! ముందుబయటకుఘో! (రాధను కాలితోతన్నాడు)

రాధ : (క్రిందపడిపోయింది) మామయ్యా!

మోహ : నాన్నా!... (క్రిందపడ్డ రాధను లేవదీశాడు) చాలా
అన్యాయం నాన్నా!

శివ : నోద్యుయ్యి.

మోహ : మీముందు నోరుమూసుకుని చాలా కాలంనుంచి
వున్నాను. గౌరవంగా అంగీకరిస్తారా మా పెళ్ళికి అం
గీకరించండి. లేదా- మేమే పెళ్లి చేసుకుంటాం.

శివ : ఏమిటా కూళావు ? (తెంపకాయ కొట్టాడు)

రాధ : మామయ్యా !

శివ : మామయ్య...కట్లన్న ఏదర్చిదుడూ నిన్ను కోడలుగా
అంగీకరించడు. శీలాన్ని బజారులో వెలకువిక్రయించే
వేలయాలిక్కినకూ తేడా ఏముంది ?

మోహ : నాన్నా !

రాధ : ఇలాంటి అపనింద కూడా వేయడానికి తెగించారన్న
మాట ! తర్వాత మీరే పశ్చాత్తాప పడ్తారు. వస్తాను
మామయ్యా. (వెళ్ళబోయింది)

శివ : మామయ్య...అలా పిలవద్దని చెప్పలేదూ ?

రాధ : మీకు పిలవద్దని చెప్పినా తప్పకుండా అలాగే పిలు
స్తాను. మీఅబ్బాయి, నేను పెళ్లి చేసుకోవాలని నిర్ణ
యించుకున్నాం. కాబట్టి మీరెలాగూ నామామయ్యే.
నేనెలాగూ మీకోడలు పిల్లనే.

శివ : బరి తెగించావు పోకిరీముండ.

రాధ : అనవసరంగా ఆడిపోసుకోకు మామయ్యా. పోకిరీ...
హుం ఎంతమాటన్నావు ? మామయ్యా ! కులానికి
కళంకం కదూ ? మీ అల్లుడుగాడు... హుం విశ్వ

పతి...విశ్వానికి పతి...ఆయన పోకిరీతనాన్ని మీకు
చేతనైతే అరికట్టండి. మన కుటుంబగౌరవంపోతుంది.
కాబట్టి నేను చెప్తున్నాను, వస్తాను, (వెళ్లిపోయింది)

మోహ: (రాధనైతే చూస్తున్నాడు)

శివ : ఏమిటా అలాచూస్తున్నావు?

మోహ: నాన్నా! మీప్పుడు చెడు మాటలని రాధను అన
వనరంగా నిందించారు.

శివ : తలతిరుగుడు ఇంకా తగ్గలేమా? పంతులుగారూ!
ఇలారండి.

పంతు: (లోపలనుండి వచ్చాడు)

శివ : మీరు చూసుకొచ్చిన సంబంధం విషయం మావాడికి
చెప్పండి.

పంతు: చిత్తం, అలాగే, అమ్మాయి పట్నంలో స్కూల్
ఫైనల్ చదువుతోంది. గాత్రానికా - సంగీత సర
స్వతి. శరీరచ్ఛాయ అంటారా - మెడమీద తల
కాయ వున్నవాడెవడూ వేలుపెట్టి చూపించడానికి
వీలేదు.

విశ్వ : (లోపలనుంచి వచ్చాడు) కట్నమెంతండీ పంతులు
గారూ?

పంతు: అదీ మనవి చెప్తున్నాను. ఇరవై వేలు రొక్కం -
కరుకులు వెండి పల్లెంలో పోసి పెళ్లి పీటలమీద
పోస్తారు. ఇంకా.....

మోహ: మీరంతా కట్టకట్టుకుని చావండి.

శివ : ఒలేయ్ !

మోహ: నేను రాధను తప్ప ఇంకెవరినీ వెళ్లి చేసుకోను నాన్నా !

శివ : అయ్ !

మోహ: అయ్ లేదు, సీయ్ లేదు, నా నిర్ణయం ఇంతే. రాధ ఈ ఇంటికొడలు కావల్సిందే. (లోపలకు వెళ్లి పోతున్నాడు)

విశ్వ : హుం చంపేశావు.

పంతు: అం ఏవో కుర్రతనం. మీరీ సంబంధానికి ఊరి అవండి, ఇరవై శేల కడుకులు. ముహూర్తం పెట్టిం చుకు చక్కావస్తాను. — ఊరి తథాస్తు అనండి.

వీర : (బయటనుంచి వస్తూ) అం ఇదేమన్నా జరిగినచ్చే యవ్వారమా ఏమన్నానా ?

పంతు: ఇకనపక్షివిరా తండ్రీ.

వీర : మావ్తరుగారు మొత్తంమీద వత్తన్నారండి.

మావ్త: (వచ్చాడు) ఎందుకు - పిల్వారట ?

పంతు :

విశ్వ : } (లోపలకు వెళ్లారు)

వీర :

శివ : కూర్చోండి మావ్తరుగారూ !

మావ్త: అక్కర్లేదు. చెప్పండి.

శివ : మా అబ్బాయి మీశిష్యుడు. అందుచేత మీక్కూడా కొంత బాధ్యతవుంది.

మాప్త : అదేమిటో చెప్పండి.

శివ : మా అల్లుడుగారి వూరే. వెంకటాచార్యులు. వారి అమ్మాయి ఇరవైవేల కట్నంతో మా అబ్బాయికి పెళ్లిటాయపర్చాడు.

మాప్త : చాలా సంతోషం.

శివ : పెద్దఎత్తున పెళ్లిచేయాలనుకుంటున్నాను. ఒక్కడే కొడుకుకదా? మీరు మాట్లాట్టాలేదు.

మాప్త : ఏ మాట్లాడమంటారు ?

శివ : పెళ్లి విషయంలో మీరుకూడా బాధ్యత వహించాలి.

మాప్త : నావల్ల ఏం అవుతుందో చెప్పండి. తప్పనిసరిగా చేస్తాను.

శివ : మీసహకారం వుంటుందని నాకునమ్మకమే. అందుకే పిలిపించాను.

మాప్త : శలవిప్పించండి. వెళ్లిస్తాను. (పెళ్లిబోతున్నాడు)

శివ : మాప్తరుగానూ ! ఒక్కమాట. నాకు నిందలు వేయటం అలవాటులేదు. మనద్దరికీవున్న స్నేహాన్ని బట్టి చెప్పతున్నాను.

మాప్త : చెప్పండి.

శివ : ఆడపిల్లల నమపులోపెట్టి వ్రాచటం ఎప్పుడూమంచిది. మీరాధకు వెంటనే పెళ్లి చేయండి.

మావ్వు: మా విషయం మేం చూసుకుంటాం లెండి.

శివ : అనే ముద్ర పెట్టారు. కాలుజారాక కలిసిరాదు, మీ
రాధ ప్రవర్తన ఈ మధ్య మరీ పాడైంది.

మావ్వు: శివరామయ్యగారూ !

శివ : కోపించకుంటే ప్రయోజనం లేదు. వున్నమాట
చెప్తున్నాను. తోటల్లో పికార్లు.....ఇక నాచేత
చెప్పించకండి. గుట్టుగా పెళ్లిచేసి ఒక యింటిదాన్ని
చేయండి.

మావ్వు: ఇదంతా నన్ను నమ్మమంటారా ?

శివ : మీరాధమీద నిండవేయవలసిన అవసరం నాకేంలేదు.
ఇప్పటికే బరితెగించింది. వెంటనే పెళ్లి చేయండి.
డబ్బు అవసరమైతే నన్నడగండి. సర్దుతాను.

మావ్వు: (చాలా బాధపడిపోయాడు. మాట్లాడకుండా పెళ్లి
పోతున్నాడు.)

శివ : వెళ్లండి, వెంటనే పెళ్లి చేయండి.

మావ్వు: (పెళ్లిపోయాడు)

శివ : (చుట్ట అంటించుకున్నాడు. చిరునవ్వుతో. లోపల
కెళ్లాడు)

విశ్వ : }
పంతు : } (నవ్వుకుంటూ వచ్చాడు)
వీర : }

వీర : (బ్రాంది సీనా చేతిలోవుంది. కాస్త్రతాగి.) మామ
బాగా వుందిదారా !

విశ్వ : వీరయ్యా ! ఈవంద తీసుకో, (ఇచ్చాడు)

వీర : (తీసుకున్నాడు)

పంతు: మనిషినిలువునా ఒకదెబ్బకు చావాలి.

విశ్వ : పిల్లను నాప్రక్కకు చేర్చాలి. (నవ్వాడు. చేతిలో కైబాదు వుంది)

పంతు: తథాస్తు. కానీ.

వీర; ఆ ఇదేమన్నా జరిగి సచ్చేయవ్వారమా ఏమన్నానా?

విశ్వ : చంపేశావు.

పంతు: శకునపక్షివీరా తండ్రి.

వీర : చూడు దొరా ! ఇప్పుడే చేసికొస్తాను.

విశ్వ : రాత్రికి.....రా! (కైబాదు)పైకి క్రిందికి గెంటుకేస్తున్నాడు)

వీర : అంతే దొరా ! (కైపులో మునిగి తేలుతున్నాడు)

పంతు: తథాస్తు. కానీ. విశ్వపతిబాబూ ! శెలవిప్పించండి. (వెళ్లబోతాడు)

విశ్వ : వెళ్లిరండి. (నవ్వుతాడు)

వీర : అదేమన్నా జరిగిసచ్చేయవ్వారమా ?

(అందరూ నవ్వుతారు)

(తెర)

శ్రీ వ. రంగము

రాత్రిభాగం. మాట్లాడుట. పదకొని. పట్టివంచము. పక్కనేసివుంది. టుడివైపు - నామన - వ్రాయుటకై తెడ్రూంబాంబ వున్నాయి. గోడకు వీచో ఒక క్యాబెడరు వేద్దావమీయబడివుంది. తెరలేచింది)

రాధ : (తెల్లటిచీర కట్టింది. విషాదగేయం పాడుతుంది)

పున్నామివెన్నెల నెలలేదు కను

నన్నెల కనరాదు - నాప్రియుని జేరెకనా |పున్నా||

అందముచి:చెడి సుందరరూపుడు ఎందుచాగెనో

అనందమును అందుకోబోయి నిందలపాలైతి

ముచ్చటలు ముగిసిపోవునా - మది

విచ్చిపోవునా నాప్రియుని జేరెకనా |పున్నా||

ఆడుచు పాడుచు వేడుక మురిసె యీడే తీరెనా

తోడేలేదు. నీడేలేదు. జోడేమరూ లేదు

భోగంబే త్యాగం బాయెనా అది

యోగంబాయెనా - నాప్రియుని జేరెకనా |పున్నా||

మాప్త: (వీధిలోంచి వచ్చాడు. చాలా చిరాకుగా వున్నాడు)
రాధా ! (గర్జించాడు)

రాధ : (పాట ఆపింది)

మాప్త: ఎంతపనిచేశావు రాధా !

రాధ : ఏమిటన్నయ్యా ?

మాప్త: నంగనాచిలాగ పైగా అడుగుతున్నావా ? లోకం
కోడై కూస్తోంది.

రాధ : ఏమిటి కూస్తాంట ?

మాప్తు : నాకల వంచేలాచేశావు. నావదివ్ర, ప్రతిష్ట. నువ
గౌరవం మంటకల్పావు.

రాధ : నాకేం అర్థం కావటంలేదు.

మాప్తు : ఎందు కర్థమవుతుంది ? : ధైర్య వాడుకమ్మ, నువ
మెక్కి చీ! ఎందుకూ బ్రతుకుతున్నావు?

రాధ : బయటే నన్ను చావమన్నావా ?

మాప్తు : నాచెల్లెలు రత్నం అనుకున్నాను. బయటే. బామ్మ
రాయి అనుకోలేదు. నీతిలేకుండా బరితెగించి...

రాధ : అప్పుచేయి అన్నయ్యా. ఇన్వళిమధ్యాహ్నం శివ
రామయ్యగారు కూడా ఇలానే ఉంది చావ. నువ్వు
కూడా అల్లానే తయారయ్యావు. అదిక. పె ఎంత
లోకువ ?

మాప్తు : చేయి వాచాన్ని కప్పిపుచ్చుకోడానికి పైగా నీకులు
వెతుకుతున్నావా ?

రాధ : అన్నయ్యా! నేనేపాపం చేయలేదు నువ్వు నాటిగా
చెప్పున్నాను. నమ్మితేనమ్మ నమ్మకపోతేమానేయ్!

మాప్తు : ఎంత ధీమాగా చెబుతున్నావు ?

రాధ : నేను నమ్మకంకాదు వున్నప్పుడు ధీమాకాక ఏమిట
న్నయ్యా? పరాయివాళ్లు మాట్లాడినట్లు మాట్లాడు
తున్నావు.

రాధ: (నెమ్మదిగావచ్చింది.) పిల్చాచాలన్నయ్యా?

మాష్టా: లేదు. వెళ్లు. వెళ్ళిపో. వెళ్ళిపో. (మంచపై కూలబడ్డాడు)

రాధ: ఒక్కడంకూడా ఈ ఇంటోపుండనన్నయ్యా! ఒకరక్కాన్ని పంచుకుంటే రక్తబంధువు కూటకంలేకూడా నా కూర్చోబాటువుని మూటకు నువ్వు విలువనిచ్చావు. నేడున్నాడు. కాని ఒక్కమంట చెప్పివెడ్డాను.

మాష్టా: నేనను. వినడల్పుకోలేదు.

రాధ: కాని నేచెప్తానన్నయ్యా! నువ్వు వినితీరాలి.

మాష్టా: (మాట్లాడలేదు. నివ్వెరపోయిచూశాడు.)

రాధ: నివ్వెరపోకన్నయ్యా! నీజాన్ని దైర్యంగా ప్రకటించమ. నువ్వే చెప్పావు. అబద్ధం మోసపుట్టి అలముకున్నావు. దైర్యంగా ప్రతిఘటి చాలసి చెప్పావు. రేను నుక్కలు పెట్టి వెళ్లిపోతానన్నయ్యా మోహన్, నేను ప్రేమించుకున్నాం. వెళ్లిచేసుకోవాలనుకున్నాం శివరామయ్యగారు కాదన్నాడు. పైగా లేపోని నిండలు నామీద వేశాడు. ఆనిండలన్నీ తప్ప న్న కొడుకుని కొట్టాడు. కట్నంపో కమీషనుకోసం పండులు, నేను తనకు లొంగ లేదని విశ్వసతి...

మాష్టా: ఆ, విశ్వసతి? (ఆశ్చర్యపోయాడు)

రాధ: అవును. కట్నానికాశించి శివరామయ్యగారు నేను చెప్పిపోయానని, నీతిలేదని, తోటల్లో పికాళ్లు

మాప్తా: పాపముచాళ్ళు! నీమీద వశబట్టాన్ని అవసరం
 వంచించితివి! నాయుంట్లో బుద్ధిగముండ
 తానికి ఏలేను ఫా. (బుద్ధివట్టుకొనిపోతూ.)

రాధ: (తూలీ (కింగిపడబోయినది)

మాప్తా: (అంతమీదవెళ్ళి కూర్చున్నాడు. తల రెండు
 చేతుల్లో వట్టుకొన్నాడు)

రాధ: (నవ్వుతూలేచింది.) అన్నయ్యా! నీవేదా నన్ను
 పోషించుకున్నావి?

మాప్తా: (నవ్వుతూలేచింది.)

రాధ: ఎంతో ప్రేమతో పోచావు. విజ్ఞానాన్ని చూపు. మని
 పిల్లా తయారుచేశావు.

మాప్తా: కాని రాక్షసిగా మారిపోయావు.

రాధ: అన్నయ్యా!

మాప్తా: రాయునిసానెట్టి రత్నంగా చేశాననుకున్నాను. అడ
 గ్గమహిళగా జీవిస్తావనకున్నాను. నాశ్చక్షి అంతా
 బూజువలె పూసి పన్ను తీసుకున్నాననుకోలేదు.

రాధ: పొరబడుతున్నానన్నయ్యా.

మాప్తా: ఇంకవరకు పొరబడ్డాను. ఇంకపొరబడను. వెంటనే
 కడలిపో. లేదా- నీరక్కాన్ని కళ్ళనానానా.

రాధ: నిజం నింకడమీద తలెత్తుంది. వస్తానన్నయ్యా!
 (వెళ్ళింది)

మాప్తా: (దిగ్భ్రాంతిడయ్యాడు.) రాధా!

రాధ: (నెమ్మదిగావచ్చింది.) పిల్చావాఅన్నయ్యా?
మాప్తా: లేదు. వెల్లు. వెల్లిపో. వెల్లిపో. (మంచపై కూలబడ్డాడు)

రాధ: ఒక్కడొకమాడూ ఈ ఇంట్లోవుండవన్నయ్యా! ఒకరకొచ్చి పంతులువుట్టా. రక్తబంధువు చూడకంటే కూడా వాచూవ్వలూవురి చూడకు నన్ను విలువనిచ్చావు నేడున్నాను. కాని అప్పుడు చచ్చి వెడ్డాను.

మాప్తా: నేనాను. వినడల్పుకోలేదు.

రాధ: కాని నీదెప్పవన్నయ్యా! నువ్వ వినితీరాలి.

మాప్తా: (మాట్లాడితేదు. నివ్వోపో ఎచూశాడు.)

రాధ: నివ్వోపోకన్నయ్యా! పిచ్చా దైర్యంగా ప్రకటించమ. నువ్వీ చెప్పావు. అబద్ధం వానివున్న అలముకున్నావు. దైర్యంగా ప్రతిఘటి దానిని చెప్పావు. రేడు ముక్కలు చచ్చి వెళ్లిపోతావన్నయ్యా మోహన్, నేను ప్రేమించుకున్నాం. పెళ్లిచేసుకోవా నకున్నాం శివరా మయ్యగారు కాదన్నాడు. పైగా లేదాని నిందలు నామీదనేవని. ఆనిందలన్నీ తిప్పవ్వొడుకుకొట్టాడు. కట్నంలో కమీషనుకోసం పంపిణీలు, నేను తనకు లొంగ లేదని విశ్వస్తి...

మాప్తా: ఆ, విశ్వస్తి? (ఆశ్చర్యపోయాడు)

రాధ: అవును. కట్నానికి కాశించి శివరామయ్యగారు నేను చెప్పిపోయానని, నీతిలేప్పానని, తోటల్లో పికాడ్లు

కొడున్నానని, ఊరు, నాడు వాల్లిప్ట మొచ్చినట్లు,
ప్రచారంచేశాడు. అసలు విషయమిది. నువ్వు
నమ్మితే నమ్ము లేకపోతేలేదు. తోబుట్టువు మాట
కంటే పరాయివాళ్ళ మాటకే విలువనిస్తున్నావు.
ఎంతమారిపోయావు అన్నయ్యా! (కన్నీళ్ళు బాట
బాటా కార్చింది.) మళ్ళీ యీజస్సులో నిన్ను కలుపు
కోనన్నయ్యా! వెళ్లిపోతునానన్నయ్యా! (ఏడుస్తూ
బయటకెళ్లిపోతోంది)

మామో: (దిగ్భ్రాంతుడై నాడు)

నేపద్య సంగీతం.

ఆధ్యాత్మ చింతకు నిలయనూ ఆంధ్రనీమ
చుప్తశక్తులుపుట్టి - నిష్టతోక్తులు మోప
రక్తసంబంధమే తెలి - రాళ్ళపాలగానుండె

అన్నె మెరుగనిచిన్నారిని-మన్నించు తెలుగువాడా

మామో: (కన్నీరుమున్నీరుగా కాడస్తూ) రాధా... చెల్లా
యీ! రా. అమ్మా! (రాధను కౌగిట్లోకితీస్తున్నాడు)

రాధ : అన్నయ్యా.

మామో: ఏడవకమ్మా. దుర్మార్గుణ్ణి. అనకూడనిమాటలు
అన్నాను.

రాధ : అన్నయ్యా!

మామో: రా అమ్మా. కూర్చో.

రాధ : }
మాప్తా : } (కూర్చున్నాడు)

మాప్తా : ఏం అమ్మా! మీపెళ్లిగురించి నాతో చెప్పలేదేం?

రాధ : (సిగ్గుపడింది) చెప్పాలని....

మాప్తా : మోహన్, నువ్వు పెళ్లి చేసుకుంటే రాగం తే సంతోషించేవాళ్ళెవరు? రాధా! శివరామయ్యగారు వాళ్ళు కాబట్టి పరేపెళ్ళి చేయాలని, ఆ ప్రియత్నంలో వున్నాననికూడా నాతో చెప్పారు.

రాధ : మోహన్ నాకు బాద్దానమిచ్చాడు అన్నయ్యా!

మాప్తా : అతను నిన్ను పవిత్రంగానే ప్రేమించి వుండొచ్చు.

కాని తండ్రి కాదన్నప్పుడు అతనేం చేస్తాడమ్మా?

రాధ : అన్నయ్యా!

మాప్తా : పాత అలవాట్లు, ఛాందసపు ఆచారాలు కాలం

మారినా ఇంకా సమాజాన్ని పట్టుకునిపీడిస్తున్నాయి.

శివరామయ్యగారిని పట్టుకు ప్రిధేయపడ్డా లాభం

లేదు. కట్నంగా ఇరవై వేలు అక్కడ పెట్టమంటాడు

బడిపంతుల్ని నేనేం చేయగల్గునమ్మా?

రాధ : అయితే తండ్రిని వ్యతిరేకించలేడా అన్నయ్యా?

మాప్తా : అనుకున్నంత తేలిగ్గాడమ్మా! నువ్వతన్ని మర్చిపో

వడం చాలా మందిది.

రాధ : అన్నయ్యా! (మాప్తావళ్ళో పడింది.)

మాష్టా: ఏడవకమ్మా! ఎంతోనోము నోస్తే అంత. దైర్యం తెచ్చుకో.

రాధ: (లేచింది) అంతేనా అన్నయ్యా?

మాష్టా: అంతే. అంతే.

రాధ: ఈ పూర్ణో ఒక్కక్షణముండలేను. వెళ్ళిపోదాం. ఇంకొక్కడికైనా వెళ్ళిపోదాం అన్నయ్యా.

మాష్టా: ఎక్కడికెడతాం అమ్మా? ప్రసూనాశిశువోవణాలయం పనిప్రారంభించాం. గ్రామం ఉమ్మడికావ్యత నాభుజాలమీద వుండనేవుంది. రోడ్డుకి ప్రజలిచ్చిన డబ్బులో మిగిలింది దానిగొడవ తేలిపోలేదు. ఎల్లా రాను?

రాధ: పోనీ నీస్తే హితులెవరిదగ్గరకైనా నన్ను సంపించేయ్ అన్నయ్యా! ఈ రాత్రే పంపేయ్.

మాష్టా: అలాగే పంపిస్తాను. శేవుడవయం పంపిస్తాను. పడుకోఅమ్మా.

రాధ: అన్నయ్యా. (మాష్టాకును కౌగిలించుకుంది)

మాష్టా: ఇటువంటప్పుడే దైర్యంగావుండాలి. ఏడవకు!

యోహా: (బయటినుంచివచ్చాడు.) రాధా. . . మాష్టారూ.

మాష్టా: ఎందుకొచ్చావు? ఇకమాయింటికి రావటంమంచిది కాదు.

యోహా: అదేమిటండి మాష్టారూ?

మాప్తా: షిమ్మల్ని తాబ్రతకనియ్యి మోహన్. వెళ్ళు.
సుఖంగా వెళ్ళిచేసుకో. రాధా. నువ్వులోపలకు
వెళ్ళుమిగా!

రాధ: (అంతా లోకెళ్ళుకోయింది)

మోహన్: అమ్మ రాధా!

రాధ: (చిగిరి)

మాప్తా: (నివ్వే పోయాడు.)

మోహన్: మాప్తామా! మీరుకూడా మానాన్నలాతయ్యారయ్యారన్నమాట? ఆయన గ్రామపెద్దకం మీరు కొట్టిస్తురసి ఆయనకు దిగులుపట్టుకుంద. కట్నాల రాక్షసి దాకితోడైంది. కన్నకొడుకును దానికి బలిదానునుకున్నాడు. కాదంటే అస్థిలో కానిదక్కడని అందరితండ్రుల్లాగే అన్నాడు. మాప్తామా! మీరే చెప్పారు. న్యాయంకోసం, నితికోసం ప్రాణమైతూ ఒడ్డమిది, ఆయన తుచ్చకోర్కెను నాకాళ్ళతో తిన్ని పారేశాను. మనసున్నమగునకి మాంగల్యంకట్టేది. మాప్తామా! అంగీకరిస్తారా- అంగీకరించండి!

మాప్తా: మోహన్! ఆవేశంలో ఈనాడేదోఅంటున్నావు. కలకాలం బ్రతికేబ్రతుకు. కళ్యాణంఅంటే ఒక్కనాటితోపోదు.

మోహన్: మీరంతగా చెప్పనక్కర్లేదు మాప్తామా! మీశిష్యుణ్ణి నేను, రాధా! ఇలారా! వెళ్ళిచేయిపట్టుకున్నాడు.

డగ్గరకు తీసుకున్నాడు.) విండుహృదయంతో ఆశీర్వాదించండి. సంతోషిస్తాం. లేదా- ఇలాగే అసంత విశ్వంలోకే మా ప్రయాణం.

రాధ: అన్నయ్యా! ఏమిటి ఆలోచిస్తున్నావు?

మాప్తా: మీ ప్రయాణం అనుకున్నంత తేలిగ్గాదు, అంతా రాళ్ళమయం.

మోహ: మా ప్రేమతో రత్నాలమయంగా మారుస్తాం మాప్తామా! చెప్పండి! మాయిద్దరికీ మీతావున ఆశ్రయమొదలుకుతుందా?

మాప్తా: (చూట్లాడడు)

మోహ: మాప్తామా! (నవ్వాడు.) రాధ (ప్రక్కనేవుంది.)

మోహ: రాళ్లతో రత్నాలేవో తేలిపోయాయి. మేం రత్నాలం మాప్తామా? గర్వంగానే చెప్పున్నాను. ఆడర్బజీవితం గడిచేవాళ్ళం. ఆశయాలతోసంబ్రతికేవాళ్ళం. మమ్మల్ని చూసి యువలోకం గర్వపడుతుంది. మీరు చూపిన బాటలోనే పయనిస్తున్నాం.

మాప్తా: (ఆనందంతో తన్మయుడౌతాడు.) కలకాలం జీవించండి. రత్నాల్లాగ ప్రకాశించండి.

రాధ: }
మోహ: } (ఇద్దరూ మాప్తాగ్ని సమస్కరించారు)

మాప్తా: (లేవదీశాడు) ఎంత ప్రయోజకుడివయ్యావు?

మోహ: మీశిష్యుడినండి.

(అందరూ నవ్వుకున్నారు)

మాప్ట: అయితే మీనాన్నగారితో తెగ తెంపులైపోయిందన్నమాట ?

మోహ: ఇంతక్రితమే జరిగిందాపని,

మాప్ట: మోహా! నీలాంటి యువకులే దేశానికి కావాలి !
ఆ సరే-పడుకుందాం, ఉదయమే ప్రసూతిశిశుపోషణాలయం పసిచూడాలి! ... మోహన్ ! (లోపలికి చూపిస్తూ) ఆమంచంమీద పడుకో,

మోహ: ఆలాగేనండి, (లోనికి వెళ్లాడు)

రాధ : (చాపవేసుకొని క్రిందపడుకుంది)

మాప్ట: (మంచంపై పడుకున్నాడు)

(కొన్ని క్షణాలు గడచింది)

విశ్వ : (నీధిలోంచి వచ్చాడు, కళ్లు నల్లగుడ్డ - ముసుగు వున్నాయి, కైజాదు వుంది రాధను చూసి నెమ్మదిగా సమీపించి చెక్కిళ్లు చేత్తో సవరించాడు)

రాధ : (మేల్కొని కెవ్రుమంది)

మాప్ట: (దిగ్గునలేచి) ఎవరు ?

విశ్వ : నోరు మెదిపావా - చంపేస్తారు (కైజాదు ఎత్తాడు)

రాధ : (లేచిచేయిపట్టుకోబోయింది)

విశ్వ : (రాధను బలంగా గొంతుకాడు)

రాధ : (క్రింద పడిపోయింది)

మోహ: (లోపలనుంచి వచ్చాడు, చేతిలో కర్రవుంది)
కైజాదు పడేయ్.

విశ్వ : (పోపోబోయాడు)

మోహ : కదిలావా - చంపేస్తాను. పడేయ్.

విశ్వ : (పడేశాడు)

మోహ : (మునుగు, కళ్లకుపున్న గుడ్డలాగేశాడు) ఆఁ.

మాప్త : విశ్వపతీ ! ఏమిటీపని ?

మోహ : ఇంత దుర్మార్గానికి తయారయ్యావన్నమాట! ప్రజలకు ద్రోహంచేశావు. మానాన్నకు నాకు పేచీ పెట్టావు. ప్రభుత్వవ్యతిరేక ప్రజాతంత్ర సంఘటన అన్నావు. ప్రజల సమష్టికృషికి విఘ్నం కలిగించావు. గ్రామంలో తగాదాలు పెంచావు. చీలికలు తెచ్చావు. చీడపురుగులా తయారయ్యావు. చివరకు ఖానీచేయటానికి తయారయ్యావన్నమాట.

రాధ : అన్నయ్యా ! పోలీసులకు వప్పజెప్పండి.

మాప్త : వద్దమ్మా ! వెళ్లు విశ్వపతీ ! నాయుధ తిరుబాటు మంచిదా ? శాంతియుత మార్గాలు మంచివా ? నీవే ఆలోచించు. నీ ప్రభుత్వ వ్యతిరేక ప్రజాతంత్ర సంఘటనకు చరమాంకంచేయ్ ! దేశం బాగుపడుతుంది. నీవు బాగుపడతావు. అందరం సుఖపడతాం. వెళ్లు.

విశ్వ : హూఁ. (విసురుగా ఏమిచేయలేక కోపంగా వెళ్లాడు)

6 వ. రంగము

(శివరామయ్యగారిట్లు. రెండోరంగం మాదిరిగానే వుంటుంది.
తైంపీనుకూడా వుంటుంది. తెరలేచింది.)

వీర: (వీధిలోంచి పాడుతుంటూవచ్చాడు.)

అలాటిలా పెళ్ళాగం కాదోయ్ బాబూ
అంజరుకలసి ముందుకురండోయ్ బాబూ ||అ||

డోగ చెబువుగట్టుమీస
డోగ మృడిసామ్మగోన
అడింగుల సేమానికి
అసుపత్తిరి కట్టుతుండెబాబూ ||అ||

చెట్టాపట్టాలుబట్టి
అట్టాదినర్నత్తులు
కట్టాలీయాసుపత్తిరి
కొట్టాలి బలేపేరుబాబూ ||అ||

అబ్బోమనవూరిలోని
డబ్బు బాగవున్నోళ్ళకి
చెడ్డ రోగమేమొచ్చెనో
అడ్డొత్తున్నార పనికిబాబూ ||అ||

కట్టినడుం మనంనేడు
దుట్టిల్నియెదిరించి
కట్టాలీయాసుపత్తిరి
సుట్టించాలి సాగ్గాన్ని బాబూ ||అ||

శివ: (చేతిలో హంటర్ వుంది. లోపలనుంచి కోపంగా వచ్చాడు.) ఒరే!

వీర: దొరా!

శివ: పూరెగింపుకు వెళ్ళకుండా ఎక్కడికెళ్ళావు?

వీర: మ... మ. రి- మా ఆడదానికి.....

శివ: నోరు ముయ్య! మాష్టారుతో చచ్చావా? తట్టలు మోశావా చెప్ప! ఊ. (కొరడా విడిచింపాడు) నిజం చెప్ప!

వీర: ఆ. ఆ.

శివ: అబద్ధం చెప్పావా బాగ్రత్త!

వీర: దొరా! మా పేటోళ్ళు ఎల్లుతూంటే

శివ: నీ వెందుకు వెళ్ళావు?

వీర: అదేం జరిగి సచ్చేయవ్వారంకాదూ అన్నాను. ఆళ్లు అదేం జరిగి సచ్చేయవ్వారంకాదూ అని లాక్కెల్లినారు. నన్ను చావమన్నారా?

శివ: వెధవా! దొంగ వెధవా! పందికొక్కులాతిని తిన్న ఇంటికే ద్రోహం చేస్తావా?

వీర: అమ్మతోడు, ఇంకెళ్ళను దొరా!

శివ: వెళ్ళావా - చంపి పాతేయిస్తాను.

వీర: ఆలాగే దొరా! (లోనికి వెళ్ళబోయాడు)

శివ: పంతులుగారి వీరి!

మాష్ట: (బయటినుంచి వచ్చాడు) నమస్కారమండీ.

శివ: ఎందుకొచ్చారు?

మాప్త: ప్రసూతి శిశుపోషణాలయంపని చాలాభాగం పూర్తి చేశామండి.

శివ: అవిషయం నాతో చెప్పవలసిన అవసరంలేదు. వీరయ్యా! బయటగొడవ ఏమటోచూడు.

వీర: చిత్త దొరా. (బయటను వెళ్ళాడు.)

మాప్త: మిమ్మల్ని కల్సుకోవాలని ప్రజలంతావచ్చారు.

శివ: ఎందుకు?

మాప్త: ప్రసూతి శిశుపోషణాలయం కట్టడంలో మీసహకారం అడగాలని.

శివ: ఉం ఇంకా?

మాప్త: రోడ్డు ఎక్కొంటు.

శివ: (నవ్వి) ప్రసూతి శిశుపోషణాలయంతో నాకుపనిలేదు. సీచెల్లెలు మంత్రసానికాబట్టి నీకుపనివుంది సీచెల్లెలు ఉద్యోగంకోసం.

మాప్త: శివగామయ్యగారూ

శివ: కావాలంటే ఈవిషయం నీవు తీసుకొచ్చిన ప్రజలకే చెప్తాను. ఇక ఎక్కొంటు

వీర: (బయటనుంచివచ్చాడు.)

శివ: నాకే మీదుబాకీ. ధర్మంగా వెంటనే ఇచ్చేవర్పాటు చేయండి.

మాప్త: శివరామయ్యగారూ! ఇంత ద్రోహంచేయటం న్యాయంకాదు.

శివ: నోడ్డయ్.

మాప్త: మూస్తాను. డబ్బుమాట?

శివ: అదే నేనూ అడుగుతాంట.

మాప్త: అయితే మీరు ఇవ్వరన్నమాట?

శివ: మీరు వెళ్ళరన్నమాట?

మాప్త: వెళ్ళను. ప్రజలడబ్బు పూర్తిగా ఇచ్చేవరకూ
మీయింటిముందే కూర్చుంటాను.

శివ: (నవ్వి) కూర్చోండి. తాటియాకుచప్పళ్ళకు కుండేళ్ళు
బెడరవు.

మాదై: (మాట్లాడబోయాడు.)

శివ: మాటలు అనవసరం. వెళ్ళండి.

మాప్త: (చిరునవ్వుతో బయటకు వెళ్ళాడు.)

వీర : (బయటకు వెళ్లాడు)

శివ : (హడావిడిగా తిరుగుతూ)

వీర : (వీధిలోంచి కంగారుగా వచ్చాడు) దొరా ! మాప్తకు
గారు బైటబైతాయించినారు.

శివ : ఆ బైతాయించాడా?

వీర : ఎండ నెత్తరేగేత్తూండండి ఎండలోనే కూకున్నారండి.

శివ : ఆ మేష్టరుగాడికుట్ర..... పేరు కొట్టేయాలనే తాప
త్రయం. ఒరే వీరయ్యా! మనకంటా మాప్తకు పేరె
క్కువ వచ్చేసింది కదరా?

వీర : వచ్చేసింది దొరా !

శివ : నాఇంటిముందు సత్యాగ్రహం కూడా చేస్తాడా!
అయినా యీ మాప్తరికి బుద్ధుండక్కలేదా !

వీర : అలడేమన్నా జరిగినచ్చే యవ్వారమా ఏమన్నానా?

శివ : ఏద్యపులే - వెళ్లు! అల్లుడిగార్ని చూడు.

వీర : ఇంకెక్కడి అల్లుడుగారుండీ?

శివ : ఏం జరిగిందిరా?

వీర : తెల్లారుబామున లేచిపెట్టి, బేడాసర్దుకుని అమ్మగారితో
చెప్పి పట్న మెల్లిపోయినారండి.

శివ : ఏమిటి - అల్లుడుగారు మాకు చెప్పకుండా వెళ్ళారా?
మా అమ్మాయికి చెప్పరా?

వీర : చెప్పినట్టున్నారండీ.

శివ : వెళ్ళు, కనుక్కో, అల్లుడుగారికేదో కోప మొచ్చి
వుంటుంది, అల్లాచూస్తావేరా? వెళ్లు. - లోపలకు
వెళ్లు.

వీర : చిత్తం దొరా! (లోపలకు వెళ్లాడు)

శివ : (అటూ ఇటూ తిరుగుతున్నాడు చుట్టకాలుపుతున్నాడు)

వీర : (లోపలనుంచి వచ్చాడు) అమ్మాయిగారు.....

శివ : ఏమిటా?

వీర : నులకమంచం తీసి గదిలో వేసాచ్చినానండి.

శివ : నులకమంచం, అమ్మాయిగారు... ఓ-నెలలుసిండాాయి
కదూ? వెళ్లు, ఎరకలదాన్ని పిల్చుకురా!

వీర : అడప్పడే వచ్చేసిందండీ.

(బయట) బోలో స్వతంత్రభారత్ కీ జై

పునర్నిర్మాణానికి పూనుకోవాలి.

ప్రజలడబ్బుకు లెక్కలు చెప్పాలి.

శివ : లెక్కలు చెప్పాలి...ఒకే వీరయ్యా! వెళ్లి వాళ్లం దరితో చెప్ప. లోపల అమ్మాయి ప్రసవలేదన పడు తోంది. బయట ఆగొడవ ఏమిటి? వెళ్ళమను. లేక పోతే మ్యాసెయ్యకేసు పెడ్తాను. ఆ పెట్టిస్తాను.

(బయట నినాదాలు కొనసాగుతున్నాయి)

వీర : ఆ ఇదేమన్నా జరిగిందే యివ్వారమా-ఏమన్నానా? బయటకి వెళ్లాడు)

శివ : అబ్బబ్బ! కాకిమూక. వున్నవాణ్ని చూస్తే ఓర్వలేదు. (రైలింజనులా పొగచుట్టలోంచి వస్తోంది.)

పంతు: (హడావిడిగా) బయటనుంచి వచ్చాడు. ఏమిటండీ యీ సత్యాగ్రహం? పోలీసులను ఫిలిపించం. తుపాకులుపెట్టి కాకుల్లా కాల్చిపారేస్తారు.

శివ : ఆ...సాయంత్రంవరకూ వుంటారు. ఎండ ఛుద్రమంటుంది. వాళ్ళేలేచి చక్కాపోతారు.

పంతు: తథాస్తు. ఆలాగే కానివ్వండి అనేవాణ్ణి. కాని మనం ప్రసూతిశిశుపోషణాలయం ఏలేదన్నామా— మనపార్టీ వాళ్ళని అందులో కలవకుండా చేశామా? కాని, ఏం లాభం?

శివ : ఏం జరిగిందండీ?

పంతు: ఆకాశాన్నంటేలా గోడలు లేవగొట్టి పడేశాను. మూల, మండి, చతుర్విధకులాలు, మాష్టాడు, మీ అబ్బాయి, మీగోడలు.....

శివ : మా గోడలేమిటి?

పంతు: మీ అబ్బాయి రాధమ్మను రిజిస్టర్ మేరేజీ చేసుకున్నాడట. వూరందరూ చెప్పుకుంటున్నారు.

శివ : అల్లాగా !

పంతు: చెట్టాపట్టాలు పట్టుకుని తట్టలు మోస్తున్నారు. పాటలు పాడేస్తున్నారు. ప్రసూతిశిశుపోషణాలయం ఎంత అందంగా కట్టేస్తున్నారండి !

శివ : మనం కాదన్నా జరిగిపోతుందా ?

పంతు: మన ప్రమేయం లేకుండానే కొనసాగిపోతోంది.

శివ : అయితే పేరంతా వాళ్ళే కొట్టేస్తున్నారా ? (దిగాలుగా అంటాడు)

వీర : (వస్తూ) అదేం జరిగినట్టే యవ్వారం కాదండీ.

పంతు: శకురపక్షినిరా తండ్రీ.

వీర : అదేనండి. ఆళ్ల నెల్లమన్నానండి. ఏదో సత్యాగ్రహం. నాబొందట. ఆళ్లకూకుంటే నేనేంచేయను ? (లోపలనుంచి) : వీరయ్యా !

వీర : అమ్మగారు పిలుస్తున్నారు. (లోపలకు వెడతాడు)

శివ : పంతులుగారూ ! అమ్మాయికి ప్రసవఘడియలు దగ్గర పడ్డాయి. పైంపీసు బాగానే తిరుగుతోంది.

పంతు: శుభం.

శివ : మనం ఈశుభాన్ని చూసి సంతోషించకుండా బయట యీగొడవ ఏమిటండీ. సత్యాగ్రహం - సత్యాగ్రహం.

పంతు: వాడిగ్రూపుబలం పెంచుకోవాలని మాష్టా రాడు
తున్న నాటకం పైగా వాడిచెల్లెటికి మంత్రిసాని
ఉద్యోగం.....

వీర : (లోపట్నుంచి గబగబా వచ్చాడు) అమ్మాయిగారు
యమబాధ పడిపోతున్నారండి.

శివ : ఏమిటండీ ఇప్పుడుదారి ?

పంతు: అద్దై ర్యపడికండి. కాస్తజలం తెప్పించండి? మంత్రిస్తా.

శివ : వీరయ్యా! అందుకో.

వీర : ఆఁ ఇదేమన్నా జరిగినట్టే.....

పంతు: శకునపక్షివిరా తండ్రి! అస్రాచ్యుడు వాడు ముట్టు!
కుంటే జయంకాడండి. మీరందుకోండి.

శివ : (లోపలకెళ్లాడు.)

వీర : పంతులయ్యా! ఈ మంత్రాలు, తంత్రాలు ఏమన్నా
జరిగి సచ్చేయవ్వారమేనా అని?

పంతు: శకునపక్షివిరా తండ్రి.

వీర : ఏమయ్యాయ్. పంతులయ్యాయ్! పక్షిగిట్టి అన్నా
పంటే మెళ్లుతిప్పేత్తాను. మాట్టాడుగరిలాంటి మంచో
డనుకుంటున్నా వేంటి ?

పంతు: ఏమిటి శుంథా పేలేవ్! ఎళ్లు వీక్షిస్తాను.

వీర : ఆఁ అక్కడికాగవయ్యా! నిజ్జేపంలాంటివాడ్ని సంపే
యమన్నావు. మత్తుగా తాగి తొంగున్నాను.

పంతు: ఒరే - ఒరేయ్.

వీర : అల్లుడుగారు వువచ్చినారు. నావల్లకాదన్నాను. ఆయనగారే సంపాలని ఎల్లినారు. పట్టుబడిపోయినారు. ఈ వూరినుంచి మకాం పేకేసినారు.

పంతు: ఒరే. నీకు పుణ్యముంటుందిరా.

వీర: అద్దదీ. అలాదారికిరా పంతులయ్యా.

శివ: (వచ్చాడులోపలనుంచి, చేతిలో నీళ్ళరాగిపాత్రవుంది.)

పంతు: (రాగిపాత్రనుండుకున్నాడు. కొద్దిగా నీళ్ళు కింద జల్లాడు. బైతాయించి కూర్చున్నాడు. రాగిపాత్ర క్రిందపెట్టాడు. కొద్దిక్షణాలు మంత్రాలు నోట్లోజపించాడు) ఆఁ యీపవిత్రమంత్రోదకం పట్టించండి. సుఖప్రసవమౌతుంది.

వీర: ఇది.....

పంతు: ఒరేయ్.

వీర: నన్నట్టుకెల్ల మంటారా అని నేనంటున్నాను.

పంతు: శివరామయ్యగారూ, అమ్మగార్కి మీరేఅందివ్వండి.

శివ: (మంత్రోదకం తీస్కునిలోపలకెళ్ళాడు.)

వీర: పంతులయ్యా.

పంతు: ఏమిటా అప్రాచ్యుడా.

వీర: ఆఁ మీకవుళ్ళు కడపాలు

పంతు: ఒరేయ్, నన్ను మహాలోకువకట్టావ్. శివరామయ్యగారితో మనివిచేసి నీఅంతు తేలుస్తాను.

వీర: ఆఁ ఇదేమన్నా జగ్గినచ్చేయవ్వారమా- ఏమన్నానా?

శివ: (లోపల్నుంచి వచ్చాడు) పంతులుగారూ, ఏంప్రయోజనం కన్పించటంలేదు.

పంతు: (ముక్కులుగాలిచూస్తాడు) ఆఁ, గ్రహవీడ ఆవరించింది. మంత్రోచ్ఛరణచేయాలి. ముగ్గు, నీళ్ళు, కుంకుమ, నిమ్మకాయలు తెప్పించండి.

శివ: చూస్తావేంరా మొద్దూ, తీస్కురా, (టైంపీసువంక చూస్తాడు)

వీర: ఆఁ ఇది.....

పంతు: శకునపక్షివిరా తండ్రీ.

వీర: (లోనికి వెళ్ళాడు)

పంతు: ఈనేళ అష్టమి. ఈఘడియలున్నాయి చూశాడూ? ఆఁ ఆఁ (ఏవోలెక్కలుగట్టి) గణితప్రకారం చాలా వీడాకరంగానే పరిణమించేలావుంది.

శివ: పంతులుగారూ,

పంతు: భయపడకండి. నిష్ఠాగరిష్టుణ్ణి. నేనుండగా గ్రహబాధ ... హఁ వీలేదు ... వీరయ్యా, త్వరగా తీస్కురా.

వీర: (తీస్కువచ్చాడు.) ఆ ఇది

పంతు: (ఎర్రబడిచూస్తాడు.)

వీర: నామీద ఎర్రబడిచూస్తావేంటయ్యా పంతులయ్యా? ఆగ్రహం అన్నావే దానిమీద ఎర్రబడిచూడు.

పంతు: ఊఁ ఇల్లాతే. (నీళ్ళుచల్లి ముగ్గుపెట్టి నిమ్మకాయలు పేర్చి కుంకుంతోపూజచేస్తూ) భైరవ, మహాకాళీ.

ఓం- (హడావిడి చేస్తున్నాడు.) శివరామయ్యగారూ.
రానివ్వండి. ముగ్గులోనికి రానివ్వండి. నూటపద
హోద్దు రానివ్వండి.

శివ : నూటపదహారే ?

పంతు: చాల పెద్దగ్రహం...ఓం...రానివ్వండి.

వీర : ఆఁ ఇదేమన్నా! జరిగినచేయివ్వారమా-ఏమన్నానా!
రాదమ్మగోర్ని పిలుస్తా నుండండి.

పంతు: గ్రహబాధకు మంత్రసానేంచేస్తుందోయ్?

వీర : ఏదో పరీక్షలు ప్యాసయ్యారు.

పంతు: పరీక్షలు పనిచేస్తాయా ! మంత్రోచ్చరణేగ్రహ
నివృత్తి.

వీర : పూర్వోచయ్యా పంతులయ్యా. (బయటకు వెళ్ళి
పోయాడు)

శివ : వీరయ్యా !

వీర : దొరా.

శివ : వట్లుదగ్గర పెట్టుకు ప్రవర్తించు.

వీర : చిత్తం దొరా.

శివ : పంతులుగారూ కానివ్వండి. ఇస్తాను.

పంతు: ఆనవాలుతి తప్పించకండి! యీ గ్రహానికి నూటపద
హోద్దు ముగ్గులోకిరావాల్సిందే.

వీర : మంత్రాలు చదువుతావా పంతులయ్యా లేకపోతే
ప్రాణం తీయమన్నావా ! (మొదపట్టుకున్నాడు)

శివ : ఒరేయ్ ! తప్ప, కానివ్వండి ! (తేబులోంచి తీసి
నోట్లు లెక్కపెట్టి ఇచ్చాడు)

పంతు : (నోట్లు తీసుకున్నాడు. మంత్రోచ్ఛరణ జోరైంది)

వీర : (బయటికెళ్లిపోయాడు)

పంతు : యీ కుంకుమ అన్ని గుమ్మాలకీ బొట్టు పెట్టండి.

శివ : (కుంకుమ తీసుకు లోపలికెళ్లాడు)

పంతు : ఓం భైరవీ ! (డబ్బు మొలలో పెట్టాడు)

(క్షణ నిశ్శబ్దం)

శివ : (తొందరగా లోపలనుంచి వచ్చాడు) పంతులుగారూ!
ప్రయోజనం కనపడటం లేదండీ.

(లోపలనుండి ప్రసవలేదన వినిపిస్తుంది. శివరామయ్య చేతిలో టైం
ఫీసువుంది. పంతులు, శివరామయ్య ఆశ్రంగాకలగదొక్క కంటున్నాడు)

వీర : (బయటనుంచి వచ్చి లోనికెళ్లుతూ) త్వరగారండమ్మా!

మోహ : }
రాధ : } వీధిలోంచి వచ్చాడు

పంతు : }
శివ : } (నివ్వరపోయాడు)

రాధ : (లోనికి వెళ్లింది)

వీర : (లోపలనుంచినచ్చి) చిన్నదొరా ! ఏడిసిళ్లు కూడా
లంట, మీరుకూడా రండి. (లోనికెళ్లాడు)

మోహ : (కూడా వెళ్లాడు)

శివ : (అందోళనగా వున్నాడు)

పంతు: చూశారూ వీళ్ళదైర్యం.

శివ : (గడియారము చూస్తున్నాడు)

పంతు: విశ్వపతి బాబుమీద లేనిపోనివి కల్పించి, ఖాసీ చేయాలని వాళ్ళయింటికి వెళ్లారని...

రాధ : (లోపలనుండివచ్చి) సుఖంగా ప్రసవించింది.

వీర : }
మోహ: } (లోపలనుంచి వచ్చారు)

రాధ : వీరయ్యా! ఇక్కడ నాపనైపోయింది. అమ్మాయిని హాస్పటల్లో చేర్చిస్తే మంచిది. మీ అయ్యగారితో చెప్పి వస్తాను. (వెళ్లబోయింది.)

శివ : (దగ్గరకు వెళ్లి రెండు చేతులూ పట్టుకొని) కోడలుపిల్లా.

రాధ : మామయ్యా!

శివ : నిన్ను అసకూడనిమాటలన్నాను.

(బయట నినాదాలు జోరుగా సాగుచున్నాయి)

వీర : దొతా! చిన్నమాట ఇనుకోండి. అల్లుడుగాదు, పంతులుగాదు, మావ్వుగారిమీద, రాధమ్మగారి మీద లేనిపోనివి చెప్పారు. నాకుత్రాగుడుపోయింది చంపమని అంపారు. తాగితొంగుంటే అల్లుడుగాదు కైజాదు పుచ్చుకుని ఎల్లారు. పట్టుబడిపోయాడు. పారిపోయాడు.

శివ : మాష్టార్ని పిలువీరయ్యా!

వీర : అలాగే దొరా! (బయటకు వెళ్లాడు)

శివ : నేను చాలామాటలన్నాను, సిగ్గుపడుతున్నాను.

పంతు : (కొయ్యబారిపోయాడు)

మాష్టా : }
వీర : } (బయటనుంచి వచ్చారు)

శివ : మీపట్ల చెడ్డగా ప్రవర్తించాను. ప్రజలడబ్బు దుర్వినియోగ పరచాను. పేదకోసం, ప్రతిష్ఠకోసం పెనుగులాడి ఆదుర్దలో మిమ్ములను తూలనాడాను, నా కోడలుపిల్లకోసం ప్రసూతి శిశుపోషణాలయం కడుతున్నారన్నాను. నాకూతుడుకే ఆ ప్రసూతిఆలయం అవసరం ఈవేళవచ్చింది. పంతులుగారి మంత్రాలు, తంత్రాలు పనికిరాలేదు. స్వార్థపరులంతా నావెనుక చేరారు, సమయానికి ఎవరిస్వార్థం వారు చూపించుకున్నారు. మీచెల్లెలే సమయానికి రాకపోతే...

రాధ : ఇంటికోడలు రాక ఎక్కడికెడుతుంది మామయ్యా?

పంతు : నన్ను తమించండి మాష్టరుగారూ! (చేతులు పట్టుకున్నాడు)

మాష్టా : ఒకరిని ఒకరు తమించనక్కర్లేదు. మీహృదయాలు మీరే వునీతం చేసుకోండి!

శివ : మాష్టరూ! మాఅబ్బాయికి పెళ్లివర్సాట్లు మీరే చేయాలన్నాను. అప్పుడు ఇరవైవేలులెచ్చే పెళ్లి

కూతుడు. కాని ఇప్పుడు పెళ్లికూతుడుమారిందా? ఎవరో తెల్సా? నాకోడలుపిల్ల. వెంటనే పెళ్లిముహూర్తం పెట్టించండి. ఇక నేను కృష్ణారామా అంటూ కూర్చుంటాను.

వీర : ఆ అడమన్నా జరిగిచచ్చే యవ్వారమావమన్నానా! (అందరూ నవ్వురు)

మాస్టా: నిజంమాట్లాడేవు వీరయ్యా! శివరామయ్యగారూ! ప్రసూతి శిశువాపదాలయం సగంలోనే ఆగిపోయింది మీరు కలుగజేసుకొని అందరినీ యీకృషిలో పాల్గొనే చేయాలి!

శివ : మనిద్దరం కలుద్దాం. ఊరూ-నాడూ ఏకంచేద్దాం.

వీర : రాళ్ళతో రత్నాలతోబలు కట్టాలి! రాళ్లు రత్నాలుగా మారిపోవాలి!

మాస్టా: పకండి! ఇదే శుభసమయం. అందరం కష్టించి మన దేశాన్ని బాగుచేసుకుందాం. సుఖశాంతులతో దేశాన్ని ప్రకాశింపజేద్దాం.

శివ : అల్లాగే! ఏడమ్మా కొడలుపిల్లా! ఆవేళ మీటింగులో పాడవే- ఆపాట.

రాధ : మీఅబ్బాయిని పాడమనండి.

శివ : అల్లామాస్తావే.రా పాడు.

మతు: తిథాస్తు. అలాగే శానివ్వండి.

మోహః(పాట) : ఆంధ్రవీరులమ్ జై ఆంధ్రవీరులమ్

విద్యము సౌఖ్యము తీర్చిదిద్దె ప్రఖ్యాతులమ్
విఖ్యాతిగాంచిన వీరులమ్ ఆంధ్రావీరులమ్!

ధరణిలవాయపు ఖగోళ జేడమ్

అనంతసంపద అపూర్వ సౌఖ్యమ్.

అంకదండంగ పాంకగ భంగ్యమ్

సమతాద్యమ్ సమసూరుస్తామ్

!ఆంధ్ర!

కన్యజేవికి ముష్టిచానికి

సమష్టిసుఖములు కలిగిస్తామ్.

బక్కలైతుకు హక్కులు తెస్తామ్.

చక్కనిపాలన సాగిస్తామ్

!ఆంధ్ర!

తరతరాలగా యుగయుగాలగా

సర్వసౌఖ్యములు సృష్టిస్తామ్

!ఆంధ్ర!

(తెర)

కో నీ లు చా ర్త ని చ్చె న్నులు

నదిగిడుట నాటిక

రాష్ట్ర చిత్తాలు నాటిక

త్వం లో ప్రచురితముయ్యే ఏ

కవ్యలుగ నాటిక

పాపం పుట్టించు నాటిక

రంగమ్మగారి రావణీసుం ..

G. H. భాస్కర రావు గారి

అల్లరి పిల్లలు కాలల నాటిక

ప్రసన్నా ప్రచురిణలు

చాలకొల్లు (W. G.)

